

การนำแนวทางปฏิบัติที่ดีไปใช้ในการป้องกันและแก้ไขปัญหา
ความรุนแรงในครอบครัวโดยการมีส่วนร่วมของชุมชน
The Implementation of Good Practices in Preventing and
Solving Domestic Violence with Community Participation

Received 16 August, 2022

Revised 13 October, 2022

Accepted 17 October, 2022

นิธมน รัตนารัต¹

Nirumon Rattanasat²

สุรีย์ฉาย พลวัน³

Sureeshine Phollawan⁴

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาการดำเนินการป้องกันและ
แก้ไขปัญหาความรุนแรงในครอบครัว และการนำแนวทางปฏิบัติที่ดีไปใช้ใน
พื้นที่ชุมชนนำร่อง ได้แก่ ชุมชนตำบลบางปรอก เทศบาลเมืองปทุมธานี จังหวัด
ปทุมธานี และชุมชนถนนหักพัฒนา เทศบาลเมืองนางรอง จังหวัดบุรีรัมย์ โดย
นำแนวคิดการป้องกันอาชญากรรมผ่านการพัฒนาสังคมและการป้องกัน
อาชญากรรม โดยใช้ชุมชนหรือท้องถิ่นเป็นฐานมาประยุกต์ใช้ในการทำกิจกรรม
ร่วมกับกระบวนการสร้างการมีส่วนร่วมของชุมชนจำนวน 8 ด้าน ได้แก่
1. การสร้างความตระหนักรู้ให้กับชุมชน 2. การพัฒนาทักษะความรู้ให้กับแกน
นำและอาสาสมัครในชุมชน 3. การจัดกิจกรรมในชุมชน เพื่อเสริมสร้าง
ความสัมพันธ์ที่ดีในครอบครัว 4. การจัดทำนโยบายและแผนงานขององค์กร
ปกครองส่วนท้องถิ่น 5. การบูรณาการระบบเครือข่ายในชุมชน 6. การจัดทำ

¹ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ผู้อำนวยการหลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขานโยบายและการบริหารงานยุติธรรม
คณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ กรุงเทพฯ ประเทศไทย Email: narumonpr@yahoo.com

² Assistant Professor, Ph.D., Director of Master of Arts Program in Justice Policy and Administration,
Faculty of Social Administration, Thammasat University, Bangkok Thailand

³ อาจารย์ประจำ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ กรุงเทพฯ ประเทศไทย
Email: sureeshine@yahoo.com

⁴ Lecturer of Faculty of Social Sciences, Kasetsart University, Bangkok, Thailand

แผนป้องกันความรุนแรงในครอบครัวในชุมชน 7. การจัดตั้งศูนย์ป้องกัน การกระทำความรุนแรงในครอบครัวในชุมชน และ 8. การสนับสนุนการดำเนินงาน ในชุมชนจากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

ผลการศึกษาพบว่า ชุมชนตำบลบางปรอก ได้มีการวางบทบาทหน้าที่ ให้กับแกนนำชุมชนและอาสาสมัครในชุมชนเป็นหลักในการดำเนินการหลาย อย่าง และให้คนในชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมทำกิจกรรมป้องกันแก้ไขการใช้ความรุนแรง ในครอบครัวในลักษณะที่เปิดกว้างและมีเงื่อนไขหรือข้อจำกัดให้น้อยที่สุด โดยมี เทศบาลเมืองปทุมธานีให้การสนับสนุน ส่วนชุมชนถนนหักพัฒนา คณะกรรมการ ชุมชนได้มีการจัดทำแผนที่บ้านของสมาชิกภายในชุมชน รวมทั้งการรับแจ้ง ข้อมูลข่าวสารจากเพื่อนบ้านสมาชิกในชุมชนในการร่วมกันป้องกันและแก้ไข ปัญหาความรุนแรงในครอบครัว โดยได้มีการทำกิจกรรมนำแนวทางปฏิบัติที่ดีไป ใช้ในพื้นที่ชุมชน โดยเทศบาลได้จัดตั้งศูนย์ปฏิบัติการเพื่อป้องกันการกระทำความ รุนแรงในครอบครัวระดับตำบล และมีคู่มือแนวทางการป้องกันและแก้ไข ปัญหาความรุนแรงในครอบครัวภายในชุมชน พร้อมทั้งมีการส่งเสริมให้เกิด ความตระหนักรู้ต่อปัญหาและมีจิตสำนึกร่วมกันในการป้องกันปัญหาความ รุนแรงในครอบครัวในชุมชน

คำสำคัญ: การมีส่วนร่วมของชุมชน, การป้องกันอาชญากรรมในชุมชน, การป้องกัน ความรุนแรงในครอบครัว

Abstract

The research aimed at studying the operations for prevention and solutions of domestic violence and implementation of good practices in the pilot community areas i.e., a community area of Bang Prork sub-district, Pathum Thani city municipality, Pathum Thani province and another area of Thanon Hug Pattana community, Nang Rong city municipality, Buriram province by applying the concept of Crime prevention through social development and the concept of Community-based, or locally-based crime

prevention through social activities in order to create the guidance for community participation which consists of 8 domains: 1. Awareness raising 2. Enhancement of knowledge, capacity and skill to community's mainstays and volunteers 3. Organizing activities in community to build good relationship in families 4. Provision of policy and action plan of the local administrative organization 5. Integrating network system in community 6. Provision of action plan for prevention of domestic violence in community 7. Establishing the operations center for prevention of domestic violence in community and 8. Obtaining supports from local administrative organization for community's operations.

The research resulted that a community area of Bang Prork sub-district has assigned roles and duties to the community leader and volunteers in their area as well as encouraged people in the community to join the anti-domestic violence activities under the minimum condition or limitation to do so with full support from Pathum Thani city municipality. In area of Thanon Hug Pattana community, the community board created the community map and the complaint center. People in Thanon Hug Pattana community work together to implement the best practice by establishing the sub-district operations center for prevention of domestic violence by municipality, produce a manual to prevent domestic violence in community and raise awareness as well as precaution in order to prevent domestic violence in their communities.

Keyword: Community participation, Community crime prevention
crime prevention, Prevention of domestic violence

บทนำ

ในปัจจุบันพบปัญหาอาชญากรรมเกิดขึ้นเป็นจำนวนมาก โดยเฉพาะในกรณีของอาชญากรรมที่เกิดจากความรุนแรงในครอบครัว จากผลการสำรวจของกรมกิจการสตรีและสถาบันครอบครัว (สค.) กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ (พม.) ร่วมกับคณะแพทยศาสตร์โรงพยาบาลรามาธิบดี มหาวิทยาลัยมหิดล ภายใต้การสนับสนุนจากสำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.) โดยสำรวจข้อมูลจากผู้ขอรับบริการจากศูนย์ช่วยเหลือสังคม โทร. 1300 พบว่า ในปี 2560 มีเหตุการณ์ความรุนแรงในครอบครัวจำนวนทั้งสิ้น 1,869 ราย เพิ่มขึ้นจากปี 2559 ซึ่งมีจำนวน 1,578 ราย หรือเพิ่มขึ้น 291 ราย ขณะที่ข้อมูลจากเว็บไซต์ www.violence.in.th พบว่า ความรุนแรงในครอบครัวที่เป็นคดี ในปี 2559 มีจำนวน 797 คดี และในปี 2560 มีจำนวน 1,207 คดี เพิ่มขึ้น 410 คดี ภายใน 1 ปี ทั้งนี้ศูนย์จัดการความรู้ความรุนแรงในครอบครัว คณะแพทยศาสตร์ โรงพยาบาลรามาธิบดี โดยศาสตราจารย์ นพ.รณชัย คงสกนธ์ ผู้อำนวยการศูนย์ฯ ได้ทำการสำรวจข้อมูลปัญหาความรุนแรงต่อผู้หญิงและบุคคลในครอบครัวที่สามารถเป็นตัวแทนข้อมูลระดับประเทศได้ โดยสำรวจข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างในปี พ.ศ.2560 จำนวน 2,280 ครอบครัว พบว่า มีความรุนแรงต่อผู้หญิงและบุคคลในครอบครัว จำนวน 787 ครอบครัว คิดเป็นความชุก ร้อยละ 34.6 เมื่อแยกตามลักษณะภูมิภาค จะเห็นว่า ภาคใต้มีความรุนแรงในครอบครัวสูงสุด ร้อยละ 48.1 อันดับ 2 ภาคกลาง ร้อยละ 42.5 อันดับ 3 ภาคเหนือ ร้อยละ 33.7 อันดับ 4 ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ร้อยละ 32.7 และสุดท้าย คือ กรุงเทพมหานคร ร้อยละ 26 (สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ, 2561) และในปี พ.ศ. 2561 จากการสำรวจข้อมูลสถานการณ์ด้านความรุนแรงในครอบครัวของกรมกิจการสตรีและสถาบันครอบครัว กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ ยังพบว่า ผู้ถูกกระทำความรุนแรงได้เข้ารับบริการที่ศูนย์พึ่งได้ในโรงพยาบาล สังกัดกระทรวงสาธารณสุข จำนวน 440 แห่ง มีจำนวน 14,237 ราย ซึ่งในจำนวนนี้ผู้ที่ถูกกระทำความรุนแรงมากที่สุดเป็นเพศหญิง

จำนวน 13,248 ราย รองลงมาเป็นเพศชาย จำนวน 972 ราย และเพศทางเลือก จำนวน 17 ราย โดยมีค่าเฉลี่ยผู้ถูกกระทำความรุนแรง จำนวน 39 รายต่อวัน ส่วนข้อมูลสถานการณ์ความรุนแรงจากหน่วยงานอื่นๆ เช่น ข้อมูลจากสำนักงานการแพทย์ กรุงเทพมหานคร พบว่า จำนวนผู้ถูกกระทำความรุนแรงมากที่สุด 3 อันดับแรก ได้แก่ ความรุนแรงทางร่างกาย จำนวน 1,290 ราย รองลงมา คือ ความรุนแรงทางจิตใจ 91 ราย และความรุนแรงทางเพศ จำนวน 85 ราย (กรมกิจการสตรีและสถาบันครอบครัว, 2561) ซึ่งสอดคล้องกับผลการสำรวจสถิติของศูนย์ปฏิบัติการสถานการณ์ความรุนแรงในครอบครัว โดยพบว่า ในปี พ.ศ. 2559 ถึงเดือนเมษายน พ.ศ.2563 มีการกระทำความรุนแรงในครอบครัวเป็นจำนวนมาก โดยมีจำนวนประมาณ 1,400 รายต่อปี หรือ 118 รายต่อเดือน หรือเฉลี่ย 4 รายต่อวัน และมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นทุกปี ส่วนใหญ่จะเป็นการกระทำความรุนแรงต่อเด็กและสตรีในครอบครัว ส่วนผลการสำรวจในช่วงเดือนตุลาคม 2562 ถึงเดือนเมษายน 2563 พบว่ามีการกระทำความรุนแรงในครอบครัว จำนวน 141 ราย แบ่งออกเป็นความรุนแรงทางร่างกาย ร้อยละ 87 ทางเพศร้อยละ 9 และทางจิตใจร้อยละ 4 ปัจจัยที่กระตุ้นให้เกิดความรุนแรงในครอบครัว ได้แก่ ยาเสพติด ร้อยละ 35 บันดาลโทสะ ร้อยละ 33 หึงหวง ร้อยละ 25 สุราและการล่วงละเมิดทางเพศ ร้อยละ 17 อารมณ์จิตเภท ร้อยละ 9 และจากเกม ร้อยละ 2 พื้นที่ที่กระทำความรุนแรงในครอบครัวส่วนใหญ่เกิดขึ้นที่ภาคกลาง ภาคอีสาน ภาคใต้ ภาคเหนือ และกรุงเทพฯ ตามลำดับ (กรมสุขภาพจิต, 2563)

เมื่อพิจารณาด้านผลกระทบจากการกระทำความรุนแรงในครอบครัว จากข้อมูลกรมสุขภาพจิต กระทรวงสาธารณสุขระบุว่าเหยื่อที่ถูกกระทำความรุนแรงจะเกิดภาวะซึมเศร้า เสี่ยงต่อการฆ่าตัวตายได้ หรือส่งผลต่ออารมณ์ บุคลิกภาพ และการดำเนินชีวิตประจำวัน มีความกระวนกระวาย จิตใจแปรปรวน บางรายไม่สามารถลืมเหตุการณ์ที่เจ็บปวดได้ จนอาจมีอาการเครียด ท้อแท้เรื้อรัง สูญเสียความมั่นใจในตนเอง กลัวสังคมไม่ยอมรับ อับอาย เก็บกดซึมเศร้า หรือกระทั่งมีอาการทางจิต หวาดกลัว หวาดผวา แม้เหตุการณ์ผ่านมานานแล้ว

ซ้ำร้ายเด็กที่เห็นเหตุการณ์ความรุนแรงในครอบครัว ก็เกิดผลกระทบทางจิตใจ ไม่ต่างกับเด็กที่ถูกกระทำรุนแรงโดยตรง ซึ่งในเด็กผู้หญิงเมื่อโตขึ้นก็มีแนวโน้มที่จะยอมรับความรุนแรงมาเป็นส่วนหนึ่งของชีวิตคู่ ขณะที่เด็กผู้ชายเมื่อเติบโตเป็นผู้ใหญ่ก็มีแนวโน้มจะใช้ความรุนแรงต่อภรรยา นั่นก็สืบเนื่องมาจากการถูกทำร้ายหรือได้เห็นความรุนแรงเสมอๆ จะฝังใจเรื่องความรุนแรงและจะเข้าใจผิดว่าปัญหาแก้ไขได้ด้วยความรุนแรง รวมทั้งจะซึมซับและเลียนแบบพฤติกรรมความรุนแรงโดยไม่รู้ตัว ซึ่งอาจกลายเป็นการสืบทอดความรุนแรงต่อไปอีกได้ (Thitiphon Yothaphan, 2563) ดังนั้น จะเห็นได้ว่าปัญหาความรุนแรงในครอบครัว ถือเป็นปัญหาสำคัญในระดับประเทศที่ต้องร่วมมือกันในการป้องกันและแก้ไขปัญหา

สำหรับปัญหาอุปสรรค (Treats) ในการป้องกันและแก้ไขปัญหาความรุนแรงในครอบครัว จากการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมองค์กร (SWOT Analysis) ของกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ พบว่า เกิดจากความเข้มแข็งของสถาบันครอบครัวลดลง ส่งผลต่อสวัสดิภาพของสมาชิกในครอบครัว ซึ่งแนวทางในการแก้ไขปัญหาดังกล่าวจะต้องอาศัยกลวิธีการป้องกัน คือ ต้องทำการสร้างความเข้มแข็งให้ครอบครัว ชุมชน โดยอาศัยทรัพยากรทุกภาคส่วนในชุมชน โดยให้ประชาชนสามารถพึ่งพาตนเองได้ ลดการพึ่งพาจากรัฐ (Strengthen community & Empowerment) การสร้างการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน ประกอบกับการสร้างภูมิคุ้มกันทางสังคมให้กลุ่มเป้าหมาย เพื่อให้สามารถดำรงชีวิตได้ภายใต้การเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและสังคม (Resilience) โดยมีแนวทางการดำเนินการที่สำคัญ ได้แก่ การนำเครือข่ายภาครัฐและเอกชน ศูนย์ช่วยเหลือสังคม 1300 อาสาสมัครในพื้นที่องค์กรชุมชน ภาคประชาชนและประชาสังคม มาใช้เป็นกลไกหลักในการสร้างความเข้มแข็งให้กับสถาบันครอบครัว โดยมีการดำเนินการที่ตอบสนองปัญหาสังคมอย่างฉับไว ติดตามช่วยเหลือผู้ใช้บริการได้ทันทั่วถึง รวมทั้งการนำแนวคิด “One Home: บ้านเดียวกัน” เพื่อขับเคลื่อนนโยบายระดับพื้นที่ มาใช้เป็นแนวทางในการช่วยเหลือและประสานส่งต่อกลุ่มเป้าหมายผู้ประสบปัญหาสังคม

อย่างเป็นระบบ มีกระบวนการในการทำงานประสานส่งต่อที่ชัดเจน เพื่อให้เกิด การ บูรณาการร่วมกันในการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ในการประสานส่งต่อกับ หน่วยงานรองรับตามกลุ่มเป้าหมายของผู้ประสบปัญหาสังคมเป็นไปในทิศทาง เดียวกันและมีวิธีการปฏิบัติงานเหมือนกัน ซึ่งจะสามารถช่วยลดขั้นตอนดำเนิร การกิจ เพื่อให้บรรลุตามเป้าหมายในการช่วยเหลือผู้ประสบปัญหาสังคมได้อย่าง รวดเร็วและมีประสิทธิภาพ โดยคำนึงถึงผลประโยชน์สูงสุดของประชาชนเป็น หลัก (กองยุทธศาสตร์และแผนงาน, สำนักงานปลัดกระทรวงการพัฒนาสังคม และความมั่นคงของมนุษย์, 2561)

ดังนี้ เมื่อพิจารณาแล้วจะเห็นได้ว่า ในสังคมไทยยังมีปัญหาการกระทำ ความรุนแรงในครอบครัวเกิดขึ้นเป็นจำนวนมากในแต่ละปี แม้ว่ารัฐบาลจะได้มี การบังคับใช้กฎหมายที่สำคัญเพื่อการป้องกันและแก้ไขปัญหาความรุนแรงใน ครอบครัว ได้แก่ ประมวลกฎหมายอาญา และพระราชบัญญัติคุ้มครอง ผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ. 2550 เพื่อส่งเสริมสถาบัน ครอบครัว และเพื่อใช้ลงโทษผู้ที่ก่อความรุนแรงในครอบครัว ตลอดจนมี การจัดทำโครงการรณรงค์ยุติการใช้ความรุนแรงในครอบครัวจากหลาย หน่วยงานอย่างสม่ำเสมอ แต่จากการดำเนินการดังกล่าว พบว่า ยังไม่ประสบ ผลสำเร็จเท่าที่ควร โดยเฉพาะในการใช้มาตรการทางกฎหมายซึ่งเป็น การดำเนินการภายหลังจากที่ได้มีการกระทำความผิดหรือมีการก่อความรุนแรง ในครอบครัวเกิดขึ้นในพื้นที่แล้ว โดยเป็นการดำเนินการที่ปลายเหตุ ซึ่งโดยหลัก ของการควบคุมอาชญากรรมที่มีประสิทธิภาพนั้น จะต้องทำการป้องกันการเกิด อาชญากรรมที่ต้นเหตุ โดยแนวทางหนึ่งในการป้องกันอาชญากรรมที่มี ประสิทธิภาพนั้นจะต้องมีการจัดทำโครงการต่างๆ เพื่อให้ชุมชนได้เข้ามามี ส่วนร่วมในการป้องกันและแก้ไขปัญหที่จะเกิดขึ้น ดังนั้น ในการป้องกันปัญหา การใช้ความรุนแรงในครอบครัว จึงต้องอาศัยความร่วมมืออย่างจริงจังจาก ประชาชนในท้องถิ่นหรือในชุมชนที่อยู่อาศัยด้วยกัน ในการจัดทำมาตรการต่างๆ ในพื้นที่ของตนเอง โดยมีหน่วยงานภาครัฐคอยให้คำแนะนำและให้การสนับสนุน ช่วยเหลือด้านต่างๆ จึงจะทำให้การป้องกันอาชญากรรมในชุมชนมีประสิทธิภาพ

และช่วยลดอัตราการเกิดอาชญากรรมในชุมชนลงได้ (นฤกร คาประสิทธิ์, 2557)

สำหรับวิธีการป้องกันและลดปัญหาการใช้ความรุนแรงในครอบครัวนั้น สามารถนำวิธีการต่างๆ มาใช้ได้หลายวิธี ซึ่งนอกจากใช้วิธีการสร้างความรัก ความผูกพันกันในครอบครัวแล้ว ยังสามารถให้ท้องถิ่น ชุมชน หรือองค์กร ประชาชนในพื้นที่เข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินการป้องกันปัญหาความรุนแรง ในครอบครัว โดยมีหน่วยงานหรือองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นของรัฐคอยให้ การสนับสนุนได้ โดยทั้งนี้ ศศิพัฒน์ ยอดเพชร (2544) เห็นว่าการสร้างการมี ส่วนร่วมในกิจกรรมพัฒนาเพื่อป้องกันปัญหาในชุมชน อาจนำแนวคิดเกี่ยวกับการใช้ชุมชนเป็นฐานในการพัฒนามาใช้ ซึ่งวิธีการคือ การจัดตั้งองค์กรและ เครือข่ายเพื่อลดการพึ่งพิงจากการบริการภายนอก และนำศักยภาพที่โดดเด่น ของชุมชนมาใช้ในการแก้ไขปัญหา ส่วน ชัยวัฒน์ หน่อรัตน์ (2546) ได้ให้ ข้อเสนอแนะในการสร้างการมีส่วนร่วมเพื่อการพัฒนาซึ่งประกอบด้วย การดำเนินการ 6 ประการได้แก่ 1) การสร้างองค์กรประชาชนโดยการรวมกลุ่ม ของประชาชนในชุมชนทั้งแบบที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ 2) การสร้าง เครือข่ายในการติดต่อสื่อสารระหว่างบุคคลและกลุ่มบุคคลที่อยู่ในชุมชนนั้น 3) การจัดการฝึกอบรมให้องค์กรประชาชนมีความรู้ความเข้าใจ และ ความสามารถในการทำงานเฉพาะด้าน 4) การแต่งตั้งคณะกรรมการดำเนินงาน โดยให้ประชาชนเป็นผู้พิจารณาคัดเลือกตามระบอบประชาธิปไตย และกำหนด บทบาทหน้าที่ความรับผิดชอบ 5) การกำหนดกรอบกิจกรรมหรือลักษณะของ งานที่ทำ และ 6) การติดตามประเมินผลเพื่อขจัดปัญหาและอุปสรรคใน การดำเนินงาน โดยการใช้ชุมชนเป็นฐานในการพัฒนานี้จะใช้วิธีการจัดตั้งกลุ่ม องค์กร และเครือข่ายขึ้นในชุมชน โดยมีจุดมุ่งหมายในการพัฒนาคนให้เป็น ศูนย์กลางในการพัฒนา หรือมีการจัดตั้งแกนนำหรือผู้นำชุมชนขึ้น จากนั้นให้คน ที่ได้รับการพัฒนาแล้วไปสร้างกระบวนการหรือวิธีการโดยใช้ลักษณะของชุมชน และทรัพยากรในชุมชนเป็นเครื่องมือในการแก้ไขปัญหาในชุมชนต่อไป (ยงยุทธ แสนประสิทธิ์, 2554) นอกจากนี้แล้ว Shepard (2008) เห็นว่าการป้องกัน

ปัญหาความรุนแรงในครอบครัว สามารถทำได้โดยการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนเพื่อป้องกันความรุนแรงในครอบครัว โดยการส่งเสริมให้ชุมชนได้มีความตระหนักในคุณค่า และมีความมั่นใจในศักยภาพชุมชน อันจะช่วยให้ชุมชนสามารถพิจารณาค้นหาปัญหา เรียนรู้เกี่ยวกับสาเหตุของปัญหา วางแผน และดำเนินการแก้ไขปัญหได้ด้วยชุมชนเอง อันจะส่งผลให้ชุมชนมีความเข้มแข็งซึ่งกลยุทธ์ที่สำคัญ ก็คือ การให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการป้องกันปัญหาความรุนแรงในครอบครัว ดังนั้น จึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องมีการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนเพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหความรุนแรงในครอบครัว โดยส่งเสริมให้ชุมชนได้มีส่วนร่วมทุกกระบวนการ ให้สมาชิกของชุมชนช่วยเหลือซึ่งกันและกัน เป็นชุมชนเข้มแข็งปราศจากความรุนแรงในครอบครัว และสามารถพึ่งตนเองได้ต่อไป

จากการศึกษาทบทวนวรรณกรรมในโครงการวิจัยเรื่อง “แนวทางปฏิบัติที่ดีในการป้องกันและแก้ไขปัญหความรุนแรงต่อสตรีที่เกิดขึ้นในครอบครัว” พบว่า แม้รัฐบาลไทยจะมีความมุ่งมั่นต่อการขจัดความรุนแรงต่อสตรีในทุกรูปแบบและบังคับใช้กฎหมายต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับผู้กระทำความผิดแล้วก็ตาม แต่จากการดำเนินการดังกล่าวพบว่ยังไม่ประสบผลสำเร็จเท่าที่ควร โดยพบปัญหาทั้งการดำเนินการในภาครัฐในเรื่องความไม่สะดวกหรือล่าช้าในขั้นตอนการปฏิบัติงานของหน่วยงานในกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ การทำงานกับตัวบุคคลผู้กระทำความรุนแรงและสตรีผู้ซึ่งถูกกระทำความรุนแรง และการทำงานกับครอบครัว ตลอดจนปัญหาด้านการทำงานกับชุมชนและเครือข่ายชุมชนที่ไม่สามารถเชื่อมโยงเครือข่ายเพื่อประสานงานร่วมกันได้ ด้วยเหตุนี้จึงมีการศึกษาในโครงการวิจัยดังกล่าว โดยทำการศึกษารูปแบบการทำงานร่วมกันระหว่างหน่วยงานภาครัฐและภาคเอกชน รวมทั้งชุมชนต้นแบบ จนนำไปสู่การถอดบทเรียนแนวทางปฏิบัติที่ดีในการป้องกันและแก้ไขปัญหความรุนแรงต่อสตรีที่เกิดขึ้นภายในครอบครัว โดยถอดบทเรียนจากพื้นที่ชุมชนเมือง ได้แก่ ชุมชนวัดโพธิ์เรียง เขตบางกอกน้อย กรุงเทพมหานคร และพื้นที่ชุมชนชนบท ได้แก่ ชุมชนบ้านคำกลาง ตำบล

โนนหนามแท่ง อำเภอเมือง จังหวัดอำนาจเจริญ ผลจากการดำเนินโครงการวิจัยดังกล่าวจะนำมาใช้ขยายผลการดำเนินการไปยังเขตพื้นที่จังหวัดอื่น และเป็นส่วนหนึ่งในการขับเคลื่อนแนวทางการดำเนินการป้องกันและแก้ไขปัญหาความรุนแรงในครอบครัวที่เหมาะสมกับบริบทของสังคมไทยอย่างยั่งยืนต่อไป ทั้งนี้ ผลการวิจัยดังกล่าว พบว่า แนวทางปฏิบัติที่ดีในการป้องกันและแก้ไขปัญหาความรุนแรงต่อสตรีที่เกิดขึ้นภายในครอบครัวที่สำคัญ ได้แก่ 1) การใช้มิติด้านการสร้างคน โดยการสร้างองค์ความรู้ให้กับคนในชุมชน การรณรงค์ให้ตระหนักต่อปัญหา และการสร้างจิตสำนึกไม่กระทำความรุนแรงในครอบครัว 2) การใช้มิติด้านการสร้างพื้นที่ คือ การจัดตั้งศูนย์ให้ความช่วยเหลือผู้ถูกกระทำความรุนแรง โดยการสนับสนุนของหน่วยงานภาครัฐและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น มีการสร้างพื้นที่ปลอดภัยให้กับบุคคลในครอบครัวที่ถูกกระทำความรุนแรง และจัดพื้นที่ชุมชนในการทำกิจกรรมต่างๆ เพื่อเสริมสร้างความสัมพันธ์ที่ดีในครอบครัว 3) การใช้มิติด้านกลไกสหวิชาชีพ โดยใช้แกนนำชุมชน อาสาสมัครในชุมชน และสหวิชาชีพบูรณาการทำงานร่วมกันในการให้ความช่วยเหลือป้องกันและแก้ไขปัญหา และ 4) การใช้มิติด้านยุติธรรมชุมชน และกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ในการระงับข้อพิพาท โดยการเปิดโอกาสให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการป้องกันและแก้ไขปัญหาความรุนแรงในครอบครัว ทั้งในด้านการวางแผน การดำเนินการ การประสานงานส่งต่อการตรวจสอบ และการติดตามผลได้อย่างมีประสิทธิภาพ (นิมิต รัตนะรัต, ขวัญฤทัย ศิริพัฒนโกศล, สุกิจ อยู่ในธรรม และ สุรีย์ฉาย พลวัน, 2562)

ด้วยเหตุนี้ในการศึกษาวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะนำแนวทางปฏิบัติที่ดีในการป้องกันและแก้ไขปัญหาความรุนแรงต่อสตรีที่เกิดขึ้นในครอบครัวทั้ง 4 ประการดังกล่าวข้างต้นมาปรับใช้ในพื้นที่ชุมชนนำร่องผ่านการทำกิจกรรมต่างๆ ที่ให้คนในชุมชนเข้ามามีส่วนร่วม เช่น กิจกรรมการสำรวจสถานการณ์ปัญหาและสาเหตุความรุนแรงในครอบครัวในพื้นที่ การเยี่ยมบ้านครอบครัวที่ประสบปัญหาความรุนแรงในครอบครัว การอบรมสัมมนาแกนนำชุมชนเพื่อเสริมสร้างศักยภาพในการทำงาน และการประชุมเชิงปฏิบัติการ

เสริมสร้างสัมพันธภาพในครอบครัวและการมีส่วนร่วมของชุมชนในการป้องกันและแก้ไขปัญหาความรุนแรงในครอบครัว เป็นต้น โดยได้เลือกขอบเขตการวิจัยจำนวน 2 พื้นที่ ได้แก่ พื้นที่ชุมชนตำบลบางปรอก เทศบาลเมืองปทุมธานี จังหวัดปทุมธานี ในฐานะที่เป็นชุมชนเมือง และพื้นที่ชุมชนถนนหักพัฒนา เทศบาลเมืองนางรอง จังหวัดบุรีรัมย์ ในฐานะที่เป็นชุมชนชนบท ซึ่งมีเหตุผลในการเลือกพื้นที่คือ (1) ชุมชนมีปัญหาความรุนแรงในครอบครัวเกิดขึ้นเป็นจำนวนมาก (2) ชุมชนมีการขับเคลื่อนงานในการป้องกันและแก้ไขปัญหาความรุนแรงในครอบครัวภายในชุมชนอย่างต่อเนื่อง (3) ชุมชนมีการรวมกลุ่มกันในรูปแบบของคณะกรรมการหมู่บ้าน และมีแกนนำชุมชนที่มีความเข้มแข็งในการจัดทำแผนงาน มีมาตรการและการดำเนินการในเชิงรุกในการป้องกันและแก้ไขปัญหาความรุนแรงในครอบครัว (4) ชุมชนมีภาคีเครือข่ายสนับสนุนที่เข้มแข็งหรือมีองค์กรพี่เลี้ยงหลักในการดำเนินการป้องกันและแก้ไขปัญหาความรุนแรงในครอบครัว ไม่ว่าจะเป็นหน่วยงานภาครัฐ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น องค์กรพัฒนาเอกชน และองค์กรภาคประชาชน และ (5) ชุมชนมีการใช้กิจกรรมเพื่อสร้างความเข้าใจและป้องกันปัญหาที่เกี่ยวกับความรุนแรงในครอบครัว ซึ่งผลที่ได้จากการดำเนินโครงการวิจัยนี้จะสามารถก่อให้เกิดการลดการกระทำ ความรุนแรงในครอบครัวในพื้นที่ชุมชนนาร่อง และก่อให้เกิดแนวทางในการขับเคลื่อนเชิงนโยบายสู่สังคมไทยไร้ความรุนแรงได้ต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

- 1) เพื่อศึกษาการดำเนินการป้องกันและแก้ไขปัญหาความรุนแรงในครอบครัวในพื้นที่ชุมชนนาร่อง
- 2) เพื่อนำแนวทางปฏิบัติที่ดี (Best practice) ในการป้องกันและแก้ไขปัญหาความรุนแรงในครอบครัวไปใช้ในพื้นที่ชุมชนนาร่อง

การทบทวนวรรณกรรม

จากการวิจัยได้มีการทบทวนวรรณกรรม ประกอบด้วย แนวคิดทฤษฎีการมีส่วนร่วม (Theory of participation) แนวคิดทฤษฎีความผูกพันทางสังคม (Social bonding theory) แนวคิดเกี่ยวกับการบริการดูแลจากเพื่อนบ้าน (Neighborhood care) แนวคิดการป้องกันอาชญากรรมในชุมชน (Community crime prevention) แนวคิดกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ (Restorative justice) และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องดังต่อไปนี้

1. แนวคิดทฤษฎีการมีส่วนร่วม (Theory of participation) โดย องค์การอนามัยโลก (World Health Organization: WHO) ได้เสนอว่า การที่จะให้คนในชุมชนเข้าร่วมทำกิจกรรมได้จะต้องมีลักษณะที่เปิดกว้างและมีเงื่อนไขหรือข้อจำกัดให้น้อยที่สุด ซึ่งควรจะมีลักษณะได้แก่ การเปิดโอกาสให้ทุกๆ คน ในชุมชนมีโอกาสเข้าร่วมทำกิจกรรมพัฒนารูปแบบใดรูปแบบหนึ่ง โดยรูปแบบการเข้าร่วมอาจจะเป็นการเข้าร่วมโดยตรงหรือโดยตัวแทนก็ได้, ควรมีการกำหนดเวลาและเงื่อนไขต่างๆ ที่ชัดเจน เพื่อให้คนในชุมชนที่จะเข้าร่วมสามารถพิจารณาว่าจะเข้าร่วมหรือไม่ได้อย่างถูกต้องตามสภาพความเป็นจริงของตน และควรกำหนดลักษณะของกิจกรรมอย่างชัดเจนว่าเป็นเรื่องอะไร มีขอบเขตวัตถุประสงค์ และวิธีดำเนินการอย่างไร เพื่อประกอบการพิจารณาเข้าร่วมของคนในชุมชน (ไชยชนะ สุทธวรชัย, 2535) ส่วน โรเจอร์ (Roger) ได้ให้แนวคิดที่ว่า ปัจจัยที่สำคัญที่เป็นแรงกระตุ้นให้บุคคลตัดสินใจเข้าร่วมกระทำการกิจกรรมในชุมชนได้แก่ ช่องทางสื่อสารมวลชน (Mass media channel) ช่องทางสื่อสารระหว่างบุคคล (Interpersonal channel) และปัจจัยเกี่ยวกับกลไกของภาครัฐทั้งในระดับนโยบายมาตรการและการปฏิบัติที่เอื้ออำนวยหรือเปิดช่องให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วม (โกวิทย์ พวงงาม, 2562)

2. แนวคิดทฤษฎีความผูกพันทางสังคม (Social bonding theory) โดย ทราวิส เฮอร์ชชี (Travis Hirschi) เชื่อว่า บุคคลที่มีความผูกพันทางสังคมมากกับองค์กรหรือกลุ่มในสังคม ซึ่งได้แก่ ครอบครัว โรงเรียน และเพื่อน มักจะมีแนวโน้มที่จะไม่ประกอบอาชญากรรม สำหรับความผูกพันทางสังคม (Social

bond) นั้น ทราวีส เฮอร์ซิช ได้แบ่งความผูกพันทางสังคม ออกเป็น 4 ประเภท ได้แก่ 1) ความผูกพัน (Attachment) คือ การที่บุคคลมีความผูกพัน หรือรักใคร่กับบุคคลอื่น หรือมีความสนใจกับความรูสึกนึกคิดของบุคคลอื่น 2) ข้อผูกมัด (Commitment) คือ การที่บุคคลถูกผูกมัดกับการดำเนินชีวิตตามทำนองคลองธรรม 3) การเข้าร่วม (Involvement) คือ การที่บุคคลได้เข้าร่วมกิจกรรมต่างๆ ของสังคม ซึ่งจะทำให้ถูกจำกัดเวลาที่จะไปประกอบอาชีพการงานและ 4) ความเชื่อ (Belief) คือ ระดับของความเชื่อถือที่บุคคลมีต่อค่านิยมและบรรทัดฐานของสังคม ซึ่งหากบุคคลมีระดับความเชื่อต่อค่านิยมและบรรทัดฐานในสังคมสูงก็มีแนวโน้มที่จะไม่กระทำความผิดกฎระเบียบของสังคม (Katherine, 2004)

3. แนวคิดเกี่ยวกับการบริการดูแลจากเพื่อนบ้าน (Neighborhood care) เป็นแนวคิดที่เกิดจากการให้ความสำคัญแก่การทำหน้าที่ของบุคคลและสถาบันในชุมชนนั้น จุดร่วมของทุกชุมชน คือ สัมพันธภาพที่ดีของสมาชิกซึ่งนับว่าเป็นจุดแข็งของชุมชน เมื่อพิจารณาในระบบของเครือข่ายทางสังคมแล้ว ความเป็นเพื่อนบ้าน เป็นระบบการเกื้อกูลกันของผู้คนในชุมชน และเป็นเครือข่ายทางสังคมของกลุ่มคนที่อยู่อาศัยสิ่งแวดล้อมเดียวกันที่จะก่อให้เกิดการมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาต่างๆ ที่เกิดขึ้นได้ดี โดยใช้ความใกล้ชิดของเพื่อนบ้านในการเข้าถึงปัญหาและสถานการณ์ที่เกิดขึ้นได้อย่างรวดเร็วก่อนการช่วยเหลือจากแหล่งอื่น (ศศิพัฒน์ ยอดเพชร, 2560)

4. แนวคิดการป้องกันอาชญากรรมในชุมชน (Community crime prevention): โดยสำนักงานว่าด้วยยาเสพติดและอาชญากรรมแห่งสหประชาชาติ (United Nations Office on Drugs and Crime; UNODC, 2010) ได้ให้แนวคิดว่าการป้องกันอาชญากรรมและการกระทำความรุนแรงสามารถทำได้หลายรูปแบบ ได้แก่ 1. รูปแบบการป้องกันอาชญากรรมผ่านการพัฒนาสังคม (Crime prevention through social development) ประกอบด้วย ขอบเขตทางสังคม การศึกษา สุขภาพ และโปรแกรมการอบรมให้ความรู้ โดยมีเป้าหมายที่สังคม ชุมชน กลุ่มเด็กเยาวชนและครอบครัวที่มีความเสี่ยง ผ่านกระบวนการจัดทำโปรแกรมแทรกแซง โดยการเพิ่มทักษะความรู้ให้กับครอบครัว โรงเรียน

ชุมชนในด้านการป้องกันอาชญากรรม และ 2. รูปแบบการป้องกันอาชญากรรม โดยใช้ชุมชนหรือท้องถิ่นเป็นฐาน (Community, or locally-based crime prevention) โดยเป็นการให้ความสนใจกับพื้นที่ที่มีความเสี่ยงในการเกิดอาชญากรรมจำนวนมากแทนที่จะให้ความสนใจเฉพาะกับบุคคล ซึ่งทำโดยการเพิ่มความปลอดภัย (Safety) และสวัสดิภาพ (Security) ของบ้านเรือนให้กับผู้พักอาศัยในชุมชน เพื่อตอบสนองความต้องการของคนในชุมชน และตอบโต้ภัยปัญหาอาชญากรรมในชุมชน โดยเพิ่มการให้บริการและให้ทุนทางสังคม (Social capital) ได้แก่ เครือข่ายทางสังคม ความเชื่อ ความผูกพันทางสังคมผ่านกระบวนการชุมชน (Community) และเพื่อนบ้าน (Neighborhood)

5. แนวคิดกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ (Restorative justice) โดยแนวคิดนี้กำหนดสมมติฐานว่า อาชญากรรมที่เกิดขึ้น ณ ที่แห่งใด จะก่อให้เกิดความเสียหายต่อผู้เสียหายและสมาชิกในสังคมพร้อมๆ กัน ดังนั้นวิธีการที่ดีที่สุดในการเยียวยาความเสียหายที่เกิดขึ้นจากอาชญากรรม คือ การเปิดโอกาสให้คู่กรณีทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องเข้ามามีส่วนร่วมในการแก้ไขความเสียหายที่เกิดขึ้นร่วมกัน ได้แก่ ผู้กระทำความผิด ผู้เสียหาย และสมาชิกในสังคม ในขณะที่รัฐ องค์กรของรัฐ รวมทั้งผู้ประกอบการวิชาชีพกฎหมายต่างๆ จะทำหน้าที่เพียง “ผู้อำนวยความสะดวก” (Facilitators) ของกระบวนการยุติธรรมที่จะช่วยประสานให้คู่กรณีสามารถดำเนินกระบวนการพิจารณาให้บรรลุวัตถุประสงค์หลักของความยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ (พชรวรรณ ขำตุ้ม, 2563)

6. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง วิชุลตา มาตันบุญ (2556) ได้ทำการศึกษาเรื่องการพัฒนากลไกในระดับชุมชนเพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหาการกระทำความรุนแรงต่อเด็กและสตรีในพื้นที่ชายแดนภาคเหนือของประเทศไทย โดยเป็นการศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพ มีวัตถุประสงค์ของการศึกษาคือ เพื่อศึกษาและพัฒนากลไกในระดับชุมชนให้สามารถทำหน้าที่ป้องกันและแก้ไขปัญหาการกระทำความรุนแรงต่อเด็กและสตรีที่มีอยู่ในพื้นที่ชายแดนภาคเหนือของประเทศไทยได้อย่างเข้มแข็งและยั่งยืน ผลการศึกษา พบว่า พื้นที่เทศบาลตำบลเวียงเชียงของมีจุดอ่อนของกลไกการทำงานระดับชุมชน ขาดการประสานงานระหว่างหมู่บ้าน และบางครั้งเมื่อเกิดปัญหาการกระทำความรุนแรงต่อเด็กและสตรีในชุมชนมักจะถูกกละเลยจากผู้ที่เกี่ยวข้อง จึงแก้ไขปัญหาโดยการให้ความรู้

ด้านกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับเด็กและสตรี การจัดทำสื่อเผยแพร่ความรู้เพื่อ
รณรงค์ยุติความรุนแรง การบูรณาการงานด้านการยุติการกระทำความรุนแรง
ต่อเด็กและสตรีเข้ากับการส่งเสริมการท่องเที่ยวและงานด้านวัฒนธรรมในชุมชน
และการจัดทำแผนการทำงานของสำนักงานเทศบาลตำบลเวียงเชียงของด้าน
การป้องกันและแก้ไขปัญหาคความรุนแรงต่อเด็กและสตรีอย่างต่อเนื่องในทุกปี

ยศศักดิ์ โกศัยกานนท์ (2557) ได้ทำการศึกษาเรื่อง การมีส่วนร่วม
ของชุมชนในกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ทางอาญาของไทย โดยเป็น
การศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพ มีวัตถุประสงค์ของการศึกษา คือ เพื่อศึกษา
แนวทางการพัฒนาการมีส่วนร่วมของชุมชนในกระบวนการยุติธรรมเชิง
สมานฉันท์ทางอาญาของไทย ผลการศึกษา พบว่า การปรับใช้กระบวนการมี
ส่วนร่วมของชุมชน ในทางปฏิบัติจะต้องให้ความสำคัญกับองค์ประกอบพื้นฐาน
ที่สำคัญ 5 ประการ ได้แก่ การให้ความสำคัญกับเพื่อนบ้านละแวกเดียวกัน
การให้ความสำคัญกับการแก้ปัญหา, การให้ความสำคัญกับการกระจายอำนาจ
และความรับผิดชอบ, การให้ความสำคัญกับกระบวนการมีส่วนร่วม และการให้
ความสำคัญกับคุณภาพชีวิตของชุมชน

วิธีดำเนินการวิจัย

งานวิจัยนี้เป็นการศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative research) โดยเป็น
การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research: PAR)
ประกอบด้วย การค้นคว้าจากเอกสาร (Documentary study) โดยการศึกษา
ทบทวนองค์ความรู้เกี่ยวกับความรุนแรงในครอบครัว, การสัมภาษณ์เชิงลึกผู้ให้
ข้อมูล (In-depth interview) โดยใช้แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง (Semi-
structure interview) เป็นเครื่องมือในการวิจัย เพื่อศึกษาการดำเนินการและ
ปัญหาอุปสรรคในการดำเนินการป้องกันและแก้ไขปัญหาคความรุนแรงใน
ครอบครัวในพื้นที่ชุมชนนาร่อง โดยผู้วิจัยได้เลือกกลุ่มตัวอย่างผู้ให้ข้อมูลแบบ
เฉพาะเจาะจง (Purposive selection) จำนวน 22 คน ซึ่งแบ่งออกเป็น 3 กลุ่ม
ซึ่งได้แก่ กลุ่มเจ้าหน้าที่ที่รับผิดชอบโดยตรงในการทำงานด้านการป้องกันและ
แก้ไขปัญหาคความรุนแรงในครอบครัว จำนวน 10 คน กลุ่มผู้กระทำ ผู้ถูกกระทำ

ความรุนแรงในครอบครัว รวมทั้งสมาชิกในครอบครัว จำนวน 6 คน และกลุ่มแกนนำชุมชน อาสาสมัคร และสมาชิกในชุมชน จำนวน 6 คน การประชุมสนทนากลุ่มย่อย (Focus group) โดยใช้แนวคำถามการสนทนากลุ่มเป็นเครื่องมือในการวิจัย เพื่อศึกษากระบวนการนำแนวทางปฏิบัติที่ดี (Best practice) ในการป้องกันและแก้ไขปัญหความรุนแรงในครอบครัวไปใช้ในพื้นที่ชุมชนนาร่องและการจัดทำโครงการชุมชนนาร่อง โดยผู้วิจัยได้เลือกกลุ่มตัวอย่างผู้ให้ข้อมูลแบบเฉพาะเจาะจง (Purposive selection) จำนวน 22 คน ประกอบด้วย เจ้าหน้าที่สำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดจำนวน 2 คน, เจ้าหน้าที่สำนักงานยุติธรรมจังหวัด จำนวน 2 คน, เจ้าหน้าที่สาธารณสุขจังหวัด จำนวน 2 คน เจ้าหน้าที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จำนวน 2 คน, เจ้าหน้าที่ตำรวจ จำนวน 2 คน ผู้กระทำและผู้ถูกกระทำความรุนแรงในครอบครัว รวมทั้งสมาชิกในครอบครัว จำนวน 6 คน และแกนนำชุมชน อาสาสมัคร และสมาชิกในชุมชน จำนวน 6 คน และการทำกิจกรรมนำแนวทางปฏิบัติที่ดีในการป้องกันและแก้ไขปัญหความรุนแรงในครอบครัวไปใช้ในพื้นที่ชุมชนนาร่อง โดยใช้ผลการศึกษาของโครงการวิจัยเรื่อง แนวทางปฏิบัติที่ดีในการป้องกันและแก้ไขปัญหความรุนแรงต่อสตรีที่เกิดขึ้นภายในครอบครัว ปี พ.ศ.2562 และแนวคิดทฤษฎีการป้องกันอาชญากรรมในชุมชนเป็นฐานในการดำเนินการ

ผลการศึกษา

จากการศึกษาวิจัยสามารถสรุปผลการศึกษาได้ตามประเด็นดังต่อไปนี้

1. การดำเนินการป้องกันและแก้ไขปัญหความรุนแรงในครอบครัวในพื้นที่ชุมชน

1.1 พื้นที่ชุมชนตำบลบางปรอก เทศบาลเมืองปทุมธานี จังหวัดปทุมธานี พบว่า การดำเนินการป้องกันและแก้ไขปัญหความรุนแรงในครอบครัวในชุมชน ทางชุมชนมีการวางระบบและกลไกการดูแล ป้องกันแก้ไขการใช้ความรุนแรงในครอบครัวและความรุนแรงในชุมชน โดยมีการวางบทบาท

หน้าที่ให้กับแกนนำชุมชนและอาสาสมัครในชุมชนเป็นหลัก ทั้งนี้แกนนำชุมชนและอาสาสมัครในชุมชน จะมีบทบาทหน้าที่ในหลายฝ่ายพร้อมกัน กล่าวคือเป็นทั้งอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) อาสาสมัครพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ (อพม.) อาสาสมัครคุมประพฤติ (อสค.) และอาสาสมัครยุติธรรมชุมชน เป็นต้น ซึ่งถือเป็นการให้คนในชุมชนเข้ามาร่วมทำกิจกรรมป้องกันแก้ไขการใช้ความรุนแรงในครอบครัวในลักษณะที่เปิดกว้างและมีเงื่อนไขหรือข้อจำกัดให้น้อยที่สุด โดยมีเทศบาลเมืองปทุมธานี และหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้องให้การสนับสนุน ทั้งนี้อาสาสมัครในชุมชนยึดหลักในการทำงานและการจัดการแก้ไขปัญหาความรุนแรงในครอบครัวภายในชุมชนด้วยวิธีการไกล่เกลี่ยยอมความเป็นหลัก โดยจะให้คนที่มีความรู้ มีศักยภาพ เช่น แกนนำ ประธานชุมชน พระสงฆ์ ครู ฯลฯ เข้าไปช่วยคุ้ยแกล่เกลี่ย โดยอาศัยฐานความเกรงใจที่ผู้กระทำความรุนแรงมีกับคนที่เข้าไปไกล่เกลี่ยนั้น อย่างไรก็ตามกรณีนี้ไม่สามารถทำได้กับกลุ่มคนที่เป็นประชากรแฝง กลุ่มคนที่เข้ามาอยู่ใหม่ในพื้นที่ซึ่งคนกลุ่มนี้หากเป็นกรณีที่อยู่ในระดับความรุนแรงด้านจิตใจ ชุมชน/อาสาสมัครเลือกที่จะปล่อยวาง ปล่อยผ่าน หากแต่เป็นกรณีผ่านการประเมิณในระดับต่างๆ แล้วว่าน่าจะสร้างปัญหาให้เกิดความรุนแรงได้ จะมีการแจ้งตำรวจเข้ามารับทราบปัญหา เช่น การเมาสุรา เมาสารเสพติด ด้วยเหตุนี้จึงอาจกล่าวได้ว่า ชุมชนตำบลบางปรอก ใช้สถานะความสัมพันธ์ทางสังคมและวัฒนธรรมเข้ามาเป็นเกณฑ์ในการเลือกเข้าไปมีส่วนร่วมจัดการปัญหาความรุนแรงในครอบครัวและความรุนแรงในชุมชน โดยเชื่อว่าหากบุคคลมีความผูกพันทางสังคมมากกับองค์กรหรือกลุ่มในสังคมก็มักจะมีแนวโน้มที่จะไม่ก่อความรุนแรงในครอบครัวได้

1.2 พื้นที่ชุมชนถนนหักพัฒนา เทศบาลเมืองนางรอง จังหวัดบุรีรัมย์ พบว่า ในการดำเนินการป้องกันและแก้ไขปัญหความรุนแรงในครอบครัวในชุมชน คณะกรรมการชุมชนได้มีการจัดทำแผนที่เดินดินหรือแผนที่บ้านของสมาชิกภายในชุมชน รวมทั้งการรับแจ้งข้อมูลข่าวสารจากเพื่อนบ้านสมาชิกในชุมชน โดยเมื่อสมาชิกในชุมชนที่พบเห็นหรือทราบด้วยตนเองว่า

ครอบครัวใดมีความเสี่ยงหรือมีแนวโน้มที่จะก่อความรุนแรง เช่น ครอบครัวที่มีบุตรหลานหรือคนในครอบครัวติดยาเสพติด ชอบดื่มเหล้า ชอบเที่ยวเตร่ ไม่ยอมทำงาน มีอาการเจ็บป่วยทางจิต มีผู้สูงอายุที่ช่วยเหลือตนเองไม่ได้ มีภาวะที่ต้องพึ่งพิงผู้อื่น หรือนอนป่วยติดเตียง หรือมีภาวะสมองเสื่อม หรือมีอาการเจ็บป่วยอย่างร้ายแรง หรือมีฐานะยากจนมากโดยมีรายได้ไม่พอกับรายจ่าย เป็นต้น ซึ่งครอบครัวดังกล่าวถือเป็นครอบครัวที่ต้องมีการเฝ้าระวังเป็นพิเศษหรือเป็นกลุ่มเสี่ยง ผู้นำชุมชนและคณะกรรมการชุมชนก็จะมีการจัดทำบันทึกการสำรวจสภาพปัญหาของครอบครัวที่ต้องเฝ้าระวังเป็นพิเศษดังกล่าว และทำการเยี่ยมบ้าน รวมทั้งการให้เพื่อนบ้านช่วยติดตามช่วยเหลือให้คำปรึกษาแนะนำ และประสานงานส่งต่อให้กับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องตามความเหมาะสม ซึ่งเป็นการให้ความสำคัญกับระบบของเครือข่ายทางสังคมในฐานความเป็นเพื่อนบ้านที่มีความใกล้ชิด โดยอาศัยการช่วยเหลือเกื้อกูลกันในการเข้าถึงปัญหาและสถานการณ์ที่เกิดขึ้นได้อย่างรวดเร็วก่อนการช่วยเหลือจากแหล่งอื่น

โดยทั้งนี้จากการศึกษาพบว่า พื้นที่ชุมชนตำบลบางปรอก เทศบาลเมืองปทุมธานี จังหวัดปทุมธานี และพื้นที่ชุมชนถนนหักพัฒนา เทศบาลเมืองนางรอง จังหวัดบุรีรัมย์ ดังกล่าวได้มีการนำแนวคิดการป้องกันอาชญากรรมในชุมชนมาปรับใช้ในการป้องกันและแก้ไขปัญหาความรุนแรงในครอบครัวจำนวน 2 รูปแบบได้แก่ 1. รูปแบบการป้องกันอาชญากรรมผ่านการพัฒนาสังคม (Crime prevention through social development) โดยมีการให้ความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้องเกี่ยวกับลักษณะของความรุนแรง และวิธีการป้องกันความรุนแรงในครอบครัวในชุมชน ได้แก่ การจัดทำป้ายรณรงค์และเสียงตามสายเพื่อสร้างความตระหนักรู้ การจัดอบรมให้ความรู้ในเรื่องต่างๆ เพื่อป้องกันการกระทำความรุนแรง การจัดกิจกรรมปลูกฝังจิตสำนึกในการไม่กระทำความรุนแรง และการใช้อาสาสมัครป้องกันความรุนแรงในครอบครัว โดยมีการเฝ้าระวังและการจัดสายตรวจอาสาสมัครเพื่อออกตรวจตราและคอยสอดส่องดูแลซึ่งกันและกัน และ 2. รูปแบบการป้องกันอาชญากรรมโดยใช้ชุมชนหรือท้องถิ่น

เป็นฐาน (Community, or locally-based crime prevention) ซึ่งทางชุมชนมีความเชื่อว่า หากบุคคลที่มีความผูกพันทางสังคมมากกับองค์กรหรือกลุ่มในสังคม ได้แก่ ครอบครัว เพื่อนบ้าน โรงเรียน และเพื่อนฝูง มักจะมีแนวโน้มที่จะไม่ประกอบอาชญากรรม ซึ่งทางชุมชนได้มีการเพิ่มความปลอดภัย (Safety) และสวัสดิภาพ (Security) ของบ้านเรือนให้กับผู้พักอาศัยในชุมชนเพื่อตอบสนองความต้องการของคนในชุมชน ได้แก่ การมีเครือข่ายทางสังคม ความเชื่อ ความผูกพันทางสังคมผ่านกระบวนการชุมชน และการจัดตั้งคณะกรรมการเฝ้าระวังการใช้ความรุนแรงหรือการป้องกันการกระทำผิดซ้ำด้วย

2. การนำแนวทางปฏิบัติที่ดี (Best practice) ในการป้องกันและแก้ไขปัญหาคาความรุนแรงในครอบครัวไปใช้ในพื้นที่ชุมชน

ผลการศึกษาแนวทางปฏิบัติที่ดี (Best practice) ในการป้องกันและแก้ไขปัญหาคาความรุนแรงที่เกิดขึ้นภายในครอบครัว เพื่อใช้ในการทำกิจกรรมการสร้างกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชนในการป้องกันและแก้ไขปัญหาคาความรุนแรงในครอบครัว ในพื้นที่ชุมชนตำบลบางปรอก เทศบาลเมืองปทุมธานี จังหวัดปทุมธานี และชุมชนถนนหักพัฒนา เทศบาลเมืองนางรอง จังหวัดบุรีรัมย์ มีดังต่อไปนี้

2.1 การป้องกันอาชญากรรมผ่านการพัฒนาสังคม: มีการนำแนวทางปฏิบัติที่ดี (Best practice) ในการป้องกันและแก้ไขปัญหาคาความรุนแรงที่เกิดขึ้นภายในครอบครัวมาใช้ในรูปแบบของ “มิติด้านการสร้างคน” โดยการทำกิจกรรมการสร้างองค์ความรู้ให้แก่คนในชุมชน การรณรงค์ให้ตระหนักต่อปัญหา และการสร้างจิตสำนึกที่จะไม่กระทำความรุนแรงในครอบครัว และ “มิติด้านการสร้างพื้นที่” โดยการทำกิจกรรมจัดตั้งศูนย์ให้ความช่วยเหลือผู้ถูกกระทำความรุนแรงโดยการสนับสนุนของหน่วยงานภาครัฐและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น มีการสร้างพื้นที่ปลอดภัยให้กับบุคคลในครอบครัวที่ถูกกระทำความรุนแรง และจัดพื้นที่ชุมชนในการทำกิจกรรมต่างๆ เพื่อเสริมสร้างความสัมพันธ์ที่ดีในครอบครัว ซึ่งกระบวนการสำคัญที่จะทำให้การป้องกันและแก้ไขปัญหาคาความรุนแรงในครอบครัวประสบผลสำเร็จคือ จะต้องมีการประชาสัมพันธ์ให้ความรู้แก่คนในชุมชน การรณรงค์เพื่อยุติความรุนแรง และ

การทํากิจกรรมต่างๆ ในชุมชน เพื่อให้ตระหนักต่อปัญหาและร่วมกันแก้ไข ปัญหาที่เกิดขึ้น

โดยได้มีการทํากิจกรรมทำในพื้นที่ ได้แก่ การประชุมเพื่อชี้แจง โครงการให้แก่แกนนำชุมชน การสำรวจสถานการณ์ปัญหาและสาเหตุ ความรุนแรงในครอบครัวในพื้นที่ การอบรมสัมมนาแกนนำชุมชนเพื่อเสริมสร้าง ศักยภาพในการป้องกันและแก้ไขปัญหาคความรุนแรงในครอบครัว การเยี่ยมบ้าน ครอบครัวที่ประสบปัญหาความรุนแรงในครอบครัว และการประชุมจัดตั้งศูนย์ ปฏิบัติการเพื่อป้องกันการกระทำความรุนแรงในครอบครัวระดับตำบล (ศปก.ต.)

2.2 การป้องกันอาชญากรรมโดยใช้ชุมชนหรือท้องถิ่นเป็นฐาน: มีการนำแนวทางปฏิบัติที่ดี (Best practice) ในการป้องกันและแก้ไขปัญหาคความรุนแรงที่เกิดขึ้นภายในครอบครัวมาใช้ในรูปแบบของ “มิติด้านกลไก สหวิชาชีพ” โดยการทํากิจกรรมการประชุมกลุ่มแกนนำชุมชน อาสาสมัครใน ชุมชน และสหวิชาชีพในการบูรณาการทำงานร่วมกันในการให้ความช่วยเหลือ แก้ไขปัญหา และ มิติด้านยุติธรรมชุมชนและกระบวนการยุติธรรมเชิง สมานฉันท์ในการระงับข้อพิพาท” โดยการทํากิจกรรมการประชุมเชิงปฏิบัติการ เปิดโอกาสให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการป้องกันและแก้ไขปัญหาคความรุนแรง ในครอบครัว ทั้งในด้านการวางแผน การดำเนินการ การประสานงานส่งต่อ การตรวจสอบ และการติดตามผลได้อย่างมีประสิทธิภาพ เป็นการเปิดโอกาสให้ คู่กรณีทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องเข้ามามีส่วนร่วมในการแก้ไขความเสียหายที่เกิดขึ้น ร่วมกัน รวมทั้ง การให้ความสำคัญกับการแก้ปัญหา การกระจายอำนาจและความรับผิดชอบให้กับคนในชุมชนเข้ามามีส่วนร่วม

โดยได้มีการทํากิจกรรมทำในพื้นที่ ได้แก่ การประชุมสนทนา กลุ่มเพื่อพัฒนาศักยภาพแกนนำชุมชนด้านการประสานงานกับหน่วยงานรัฐใน การป้องกันและแก้ไขปัญหาคความรุนแรงในครอบครัว และการประชุมเชิง ปฏิบัติการการเสริมสร้างสัมพันธ์ภาพในครอบครัวและการมีส่วนร่วมของชุมชน ในการป้องกันและแก้ไขปัญหาคความรุนแรงในครอบครัว

สำหรับรายละเอียดของการนำแนวคิดการป้องกันอาชญากรรมในชุมชนและแนวทางปฏิบัติที่ดี (Best practice) ในการป้องกันและแก้ไขปัญหามารู่นแรงในครอบครัว ไปใช้ในการทำกิจกรรมในพื้นที่ชุมชนตำบลบางปรอก เทศบาลเมืองปทุมธานี จังหวัดปทุมธานี และชุมชนถนนหักพัฒนา เทศบาลเมืองนางรอง จังหวัดบุรีรัมย์ สามารถสรุปได้ตามตารางต่อไปนี้

ตารางสรุปการป้องกันอาชญากรรมในชุมชน และแนวทางปฏิบัติที่ดีในการป้องกันและแก้ไขปัญหามารู่นแรงในครอบครัว ไปใช้ในการทำกิจกรรมในพื้นที่ชุมชนตำบลบางปรอก เทศบาลเมืองปทุมธานี จังหวัดปทุมธานี และชุมชนถนนหักพัฒนา เทศบาลเมืองนางรอง จังหวัดบุรีรัมย์

การป้องกันอาชญากรรมในชุมชนของสำนักงานว่าด้วยยาเสพติดและอาชญากรรมแห่งสหประชาชาติ (UNODC)	แนวทางปฏิบัติที่ดี (Best Practice) ในการป้องกันและแก้ไขปัญหามารู่นแรงที่เกิดขึ้นภายในครอบครัว	การทำกิจกรรมต่างๆ ในพื้นที่ชุมชนตำบลบางปรอก จังหวัดปทุมธานี และชุมชนถนนหักพัฒนา จังหวัดบุรีรัมย์
1) การป้องกันอาชญากรรมผ่านการพัฒนาสังคม - ประกอบด้วยขอบเขตทางสังคม การศึกษา สุขภาพ และโปรแกรมการอบรมให้ความรู้ - โดยมีเป้าหมายเน้นไปที่สังคม ชุมชน กลุ่มเด็ก เยาวชนและครอบครัวที่มีความเสี่ยง ผ่านกระบวนการจัดทำโปรแกรมแทรกแซง	1) มิติด้านการสร้างคน - สร้างองค์ความรู้ให้แก่คนในชุมชน - การรณรงค์ให้ตระหนักต่อปัญหา - การสร้างจิตสำนึกที่จะไม่กระทำความรุนแรงในครอบครัว 2) มิติด้านการสร้างพื้นที่ - การจัดตั้งศูนย์ให้ความช่วยเหลือผู้ถูกกระทำ ความรุนแรง	- การประชุมชี้แจงวัตถุประสงค์โครงการให้แก่แกนนำชุมชนและอาสาสมัครในชุมชน - การสำรวจสถานการณ์ปัญหาและสาเหตุความรุนแรงในครอบครัวในพื้นที่ - การอบรมสัมมนาแกนนำชุมชนเพื่อเสริมสร้างศักยภาพในการป้องกันและแก้ไขปัญหามารู่นแรงในครอบครัว

การป้องกันอาชญากรรมในชุมชนของสำนักงานว่าด้วยยาเสพติดและอาชญากรรมแห่งสหประชาชาติ (UNODC)	แนวทางปฏิบัติที่ดี (Best Practice) ในการป้องกันและแก้ไขปัญหามารยาตการที่เกิเกิดขึ้นภายในครอบครัว	การทำกิจกรรมต่างๆ ในพื้นที่ชุมชนตำบลบางปรอก จังหวัดปทุมธานี และชุมชนถนนหักพัฒนา จังหวัดบุรีรัมย์
● โดยการเพิ่มทักษะความรู้ให้กับครอบครัว โรงเรียนชุมชนในด้านการป้องกันอาชญากรรม	● การสร้างพื้นที่ปลอดภัยให้กับบุคคลในครอบครัวที่ถูกกระทำมารยาตการ ● การจัดพื้นที่ในชุมชนสำหรับการทำกิจกรรมต่างๆ เพื่อเสริมสร้างความสัมพันธ์ที่ดีในครอบครัว	● การเยี่ยมบ้านครอบครัวที่ประสบปัญหามารยาตการในครอบครัว และ ● การประชุมจัดตั้งศูนย์ปฏิบัติการเพื่อป้องกันการกระทำมารยาตการในครอบครัวระดับตำบล (ศปก.ต.)
2) การป้องกันอาชญากรรมโดยใช้ชุมชนหรือท้องถิ่นเป็นฐาน ● เป็นการให้ความสนใจกับพื้นที่ที่มีความเสี่ยงในการเกิดอาชญากรรมจำนวนมากแทนที่จะให้ความสนใจเฉพาะกับบุคคล ● ทำโดยการเพิ่มความปลอดภัย (safety) และการคุ้มครองสวัสดิภาพ (security) ของบ้านเรือนให้กับผู้พักอาศัยในชุมชนเพื่อตอบสนองความต้องการ	3) มิติด้านกลไกสหวิชาชีพ ● แยกนำชุมชนอาสาสมัครในชุมชนและสหวิชาชีพบูรณาการทำงานร่วมกันในการให้ความช่วยเหลือแก้ไขปัญหามารยาตการ 4) มิติด้านยุติธรรมชุมชนและกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ในการระงับข้อพิพาท ● การเปิดโอกาสให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการป้องกันและ	● การประชุมสนทนากลุ่มเพื่อพัฒนาศักยภาพแกนนำชุมชนด้านการประสานงานกับหน่วยงานรัฐในการป้องกันและแก้ไขปัญหามารยาตการในครอบครัว ● การประชุมเชิงปฏิบัติการเสริมสร้างความสัมพันธ์ภาพในครอบครัวและการมีส่วนร่วมของชุมชนใน

การป้องกันอาชญากรรมในชุมชนของสำนักงานว่าด้วยยาเสพติดและอาชญากรรมแห่งสหประชาชาติ (UNODC)	แนวทางปฏิบัติที่ดี (Best Practice) ในการป้องกันและแก้ไขปัญหามารยาตการที่เกิขึ้นภายในครอบครัว	การทํากิจกรรมต่างๆในพื้นที่ชุมชนตำบลบางปรอก จังหวัดปทุมธานี และชุมชนถนนหัทพัฒนา จังหวัดบุรีรัมย์
ของคนในชุมชน และตอบโจทยปัญหาอาชญากรรมในชุมชน • โดยเพิ่มการให้บริการและการให้ทุนทางสังคม (social capital) ได้แก่ เครือข่ายทางสังคม ความเชื่อ ความผูกพันทางสังคมผ่านกระบวนการชุมชน (community) และการใช้กลไกความเป็นเพื่อนบ้าน (neighborhood) ในการช่วยป้องกันปัญหาอาชญากรรม	แก้ไขปัญหามารยาตการในครอบครัว • โดยดำเนินการทั้งในด้านของการวางแผน การดำเนินการ การประสานงานส่งต่อการตรวจสอบ และการติดตามผลได้อย่างมีประสิทธิภาพ	การป้องกันและแก้ไขปัญหามารยาตการในครอบครัว

สรุปแนวทางการสร้างการมีส่วนร่วมของชุมชนในการป้องกันและแก้ไขปัญหามารยาตการในครอบครัว

จากการจัดกิจกรรมในพื้นที่ชุมชนตำบลบางปรอก เทศบาลเมืองปทุมธานี จังหวัดปทุมธานี และพื้นที่ชุมชนถนนหัทพัฒนา เทศบาลเมืองนางรอง จังหวัดบุรีรัมย์ โดยการนำแนวคิดการป้องกันอาชญากรรมในชุมชน และแนวทางปฏิบัติที่ดี (Best practice) ในการป้องกันและแก้ไขปัญหามารยาตการในครอบครัวไปประยุกต์ใช้ในพื้นที่ สามารถสรุปแนวทางการสร้างการมีส่วนร่วม

ของชุมชนในการป้องกันและแก้ไขปัญหามลพิษในครอบครัวได้ 8 แนวทางดังต่อไปนี้

1. การสร้างความตระหนักรู้และสนับสนุนด้านองค์ความรู้ให้กับชุมชนด้านการมีส่วนร่วมในการป้องกันและแก้ไขปัญหามลพิษในครอบครัว โดยการรณรงค์ การประชาสัมพันธ์ผ่านเสียงตามสายและป้ายประชาสัมพันธ์ในหมู่บ้านและในชุมชน การจัดประชุมอบรมให้ความรู้แก่สมาชิกในชุมชน และรวมถึงการจัดกิจกรรมเสริมสร้างองค์ความรู้ในรูปแบบต่างๆ ในชุมชน เพื่อให้สมาชิกในชุมชนตระหนักถึงปัญหาและเป็นการกระตุ้นให้สมาชิกในชุมชนเข้าร่วมจัดทำมาตรการในการป้องกันและแก้ไขปัญหามลพิษในครอบครัว

2. การพัฒนาทักษะความรู้ความสามารถให้กับแกนนำชุมชนและอาสาสมัครในชุมชน โดยการฝึกอบรมพัฒนาศักยภาพแกนนำชุมชนและอาสาสมัครในชุมชน เพื่อให้สามารถนำความรู้ในด้านการป้องกันและแก้ไขปัญหามลพิษในครอบครัวที่ได้รับไปเผยแพร่ขยายต่อไปให้กับสมาชิกในชุมชน โดยการฝึกอบรมจะต้องครอบคลุมทักษะทั้งในด้านการวางแผน การดำเนินการ การประสานงานส่งต่อ การตรวจสอบ และการติดตามผลการดำเนินการได้อย่างมีประสิทธิภาพ

3. การจัดกิจกรรมในชุมชนเพื่อเสริมสร้างความสัมพันธ์ที่ดีในครอบครัว โดยแกนนำชุมชน อาสาสมัครในชุมชน หน่วยงานภาครัฐ โดยเฉพาะองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นร่วมกันจัดกิจกรรมอย่างสม่ำเสมอและต่อเนื่องในชุมชน เช่น กิจกรรมวันสงกรานต์ กิจกรรมทำบุญ กิจกรรมวันเด็ก กิจกรรมเล่นกีฬา และกิจกรรมอื่นๆ โดยเชิญครอบครัวทั่วไปและครอบครัวกลุ่มเสี่ยงให้มาเข้าร่วม เพื่อสร้างความรัก ความเข้าใจ การดูแลเอาใจใส่ เคารพ ให้เกียรติซึ่งกัน และการให้อภัยซึ่งกันและกัน

4. การส่งเสริมการมีส่วนร่วมของคนในชุมชนในการป้องกันและแก้ไขปัญหามลพิษในครอบครัว โดยการจัดทำนโยบาย ยุทธศาสตร์ และแผนปฏิบัติงานของคณะกรรมการชุมชนควบคู่กับองค์กรปกครองส่วน

ท้องถิ่น เช่น การกำหนดแผนจัดกิจกรรมโดยบูรณาการกับวิถีชีวิตของชุมชน วัฒนธรรมของชุมชน และความเชื่อทางศาสนา รวมถึงการบูรณาการร่วมกันในการแก้ไขปัญหาอื่นในชุมชน เช่น ปัญหายาเสพติด ปัญหาด้านเศรษฐกิจ ปัญหาสิ่งแวดล้อม และปัญหาการมีส่วนร่วมสร้างความผิตของเด็กและเยาวชน เป็นต้น โดยจัดทำเป็นนโยบาย ยุทธศาสตร์ และแผนปฏิบัติงานประจำปีทั้งของ คณะกรรมการชุมชนและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการทำงานร่วมกัน

5. การบูรณาการระบบเครือข่ายในการป้องกันและแก้ไขปัญหา ความรุนแรงในครอบครัวในชุมชน โดยทำการประชุมปรึกษาหารือและวางแผนปฏิบัติการร่วมกันระหว่างเจ้าหน้าที่หน่วยงานภาครัฐกับแกนนำอาสาสมัครในชุมชน ซึ่งประกอบด้วยบุคคลต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง เช่น เจ้าหน้าที่สำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัด (พมจ.) เจ้าหน้าที่สำนักงานยุติธรรมจังหวัด เจ้าหน้าที่ฝ่ายปกครอง เจ้าหน้าที่ตำรวจ เจ้าหน้าที่ทางด้านสาธารณสุข เจ้าหน้าที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ประธานชุมชน แกนนำชุมชน และอาสาสมัครในชุมชน เพื่อสร้างเครือข่ายการทำงานในชุมชน ในด้านการรับแจ้งเหตุ การติดต่อประสานงาน การส่งต่อ และการให้ความช่วยเหลือแก่ผู้ถูกกระทำความรุนแรงในครอบครัวได้อย่างรวดเร็วและมีประสิทธิภาพ

6. การสร้างรูปแบบและกระบวนการป้องกันและแก้ไขความรุนแรงในครอบครัวในชุมชนอย่างเป็นรูปธรรม โดยการจัดทำคู่มือและ/หรือแผนปฏิบัติงานในการป้องกันและแก้ไขความรุนแรงในครอบครัวในชุมชน ทั้งนี้ เพื่อเป็นแบบอย่างการดำเนินงานให้แกนนำและอาสาสมัครในชุมชนสามารถทำงานได้อย่างถูกต้องและรวดเร็วมากยิ่งขึ้น

7. การจัดตั้งศูนย์ปฏิบัติการเพื่อป้องกันการกระทำความรุนแรงในครอบครัวในชุมชน เพื่อให้มีพื้นที่ทำงานให้กับแกนนำชุมชน คณะกรรมการชุมชน และอาสาสมัครในชุมชน โดยศูนย์ฯ จะมีการสร้างระบบการทำงานในรูปแบบของศูนย์รับแจ้งเหตุ มีการประชุมรวมกลุ่มของสมาชิกในชุมชนเพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในการแก้ไขปัญหาาร่วมกัน และมีพื้นที่ปลอดภัยในการปกป้อง

คุ้มครองผู้ถูกระทำความรุนแรงในครอบครัวในเบื้องต้น ก่อนที่จะทำการประสานงานส่งต่อไปยังหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อให้การช่วยเหลือต่อไป

8. การได้รับการสนับสนุนจากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการดำเนินงานป้องกันและแก้ไขปัญหามารยาทในครอบครัวของแกนนำและอาสาสมัครในชุมชนอย่างต่อเนื่องและยั่งยืน เช่น การให้การสนับสนุนด้านองค์ความรู้ งบประมาณ และบุคลากรในการเป็นพี่เลี้ยงช่วยให้คำปรึกษาแนะนำในการดำเนินงานแก่แกนนำและอาสาสมัครในชุมชน ทั้งนี้เพื่อให้การดำเนินงานมีประสิทธิภาพ มีความต่อเนื่องและยั่งยืน ซึ่งการให้การสนับสนุนขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจะมีส่วนช่วยสร้างแรงจูงใจในการทำงานให้กับแกนนำและอาสาสมัครในชุมชนได้เป็นอย่างดี

ผลการจัดกิจกรรมโดยการนำแนวทางปฏิบัติที่ดีในการป้องกันและแก้ไขปัญหามารยาทในครอบครัวไปใช้ในพื้นที่ชุมชน: จากการจัดกิจกรรมในพื้นที่ชุมชนตำบลบางปรอก เทศบาลเมืองปทุมธานี จังหวัดปทุมธานี และชุมชนถนนหักพัฒนา เทศบาลเมืองนางรอง จังหวัดบุรีรัมย์ ผลการดำเนินการสรุปได้ดังนี้

1. การจัดตั้งศูนย์ปฏิบัติการเพื่อป้องกันการกระทำความรุนแรงในครอบครัวระดับตำบล (ศปท.) ในพื้นที่ชุมชนตำบลบางปรอก เทศบาลเมืองปทุมธานี จังหวัดปทุมธานี และชุมชนถนนหักพัฒนา เทศบาลเมืองนางรอง จังหวัดบุรีรัมย์ เพื่อเป็นจุดรับแจ้งเหตุการกระทำความรุนแรงในครอบครัวสำหรับการให้ความช่วยเหลือเบื้องต้นและประสานงานส่งต่อไปยังหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อดำเนินการต่อไป โดยศูนย์ฯ นี้มีคณะกรรมการดำเนินงานซึ่งได้รับการสนับสนุนจากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ได้แก่ เทศบาลเมืองปทุมธานีและเทศบาลเมืองนางรอง มีการจัดทำแผนปฏิบัติงาน และการประชุมร่วมกันของคณะกรรมการของศูนย์ฯ อย่างต่อเนื่องและยั่งยืน

2. การจัดทำคู่มือแนวทางการดำเนินการป้องกันและแก้ไขปัญหามารยาทในครอบครัวภายในชุมชน เพื่อให้คณะกรรมการของศูนย์ปฏิบัติการ

เพื่อป้องกันการกระทำ ความรุนแรงในครอบครัวระดับตำบล (ศปท.) ใช้เป็นแนวทางปฏิบัติได้อย่างถูกต้องและรวดเร็ว

3. ก่อให้เกิดการสร้างตระหนักรู้ต่อปัญหาความรุนแรงในครอบครัวของคนในชุมชน เพื่อให้คนในชุมชนมีจิตสำนึกร่วมกันในการป้องกันและแก้ไขปัญหา ซึ่งส่งผลให้มีการกระทำ ความรุนแรงในพื้นที่ชุมชนลดน้อยลง

อภิปรายผลการศึกษา

การอภิปรายผลการศึกษา เรื่องการนำแนวทางปฏิบัติที่ดีไปใช้ในการป้องกันและแก้ไขปัญหาความรุนแรงในครอบครัวโดยการมีส่วนร่วมของชุมชน สามารถแบ่งออกเป็น 2 ประเด็นดังต่อไปนี้

1. การดำเนินการป้องกันและแก้ไขปัญหาความรุนแรงในครอบครัวในพื้นที่ชุมชน พบว่า พื้นที่ชุมชนตำบลบางปรอก เทศบาลเมืองปทุมธานี จังหวัดปทุมธานี และพื้นที่ชุมชนถนนหักพัฒนา เทศบาลเมืองนางรอง จังหวัดบุรีรัมย์ มีการดำเนินการป้องกันและแก้ไขปัญหาความรุนแรงในครอบครัว โดยอาศัยบทบาทหน้าที่ของแกนนำชุมชนและอาสาสมัครในชุมชนเป็นหลัก รวมทั้งการเปิดโอกาสให้สมาชิกในชุมชนในฐานะที่เป็นเพื่อนบ้านสามารถเข้ามามีส่วนร่วมแสดงความคิดเห็นและร่วมดำเนินการด้านต่างๆ ในชุมชนได้ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดทฤษฎีการมีส่วนร่วม (Theory of participation) ซึ่งองค์การอนามัยโลก (World Health Organization: WHO) ได้เสนอว่าการที่จะให้คนในชุมชนเข้าร่วมทำกิจกรรมได้จะต้องมีลักษณะที่เปิดกว้างและมีเงื่อนไขหรือข้อจำกัดให้น้อยที่สุด ซึ่งควรจะมีลักษณะได้แก่ การเปิดโอกาสให้ทุกๆ คน ในชุมชนมีโอกาสเข้าร่วมทำกิจกรรมพัฒนารูปแบบใดรูปแบบหนึ่ง โดยรูปแบบการเข้าร่วมอาจจะเป็นการเข้าร่วมโดยตรงหรือโดยตัวแทนก็ได้ โดยทั้งนี้คนในชุมชนได้มีการให้ความร่วมมือกันในฐานะเพื่อนบ้านในการช่วยติดตาม สอดส่องและเฝ้าระวังครอบครัวกลุ่มเสี่ยงที่มีแนวโน้มที่จะก่อความรุนแรง ทำให้เกิดระบบการป้องกันเฝ้าระวังการเกิดเหตุที่มีประสิทธิภาพซึ่งสามารถดำเนินการเข้าช่วยเหลือได้อย่างรวดเร็ว ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดเกี่ยวกับ

การบริการดูแลจากเพื่อนบ้าน (Neighborhood care) ซึ่งความเป็นเพื่อนบ้านเป็นระบบการเกื้อกูลกันของผู้คนในชุมชน และเป็นเครือข่ายทางสังคมของกลุ่มคนที่อยู่อาศัยสิ่งแวดล้อมเดียวกันที่จะก่อให้เกิดการมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาต่างๆ ที่เกิดขึ้นได้ดี โดยใช้ความใกล้ชิดของเพื่อนบ้านในการเข้าถึงปัญหาและสถานการณ์ที่เกิดขึ้นได้อย่างรวดเร็วก่อนการช่วยเหลือจากแหล่งอื่น

นอกจากนี้ ผลการศึกษายังพบว่า ในพื้นที่ชุมชนทั้งสองแห่งมีการดำเนินการป้องกันการกระทำความรุนแรงในครอบครัวซ้ำ โดยแกนนำชุมชนอาสาสมัครในชุมชน และสมาชิกในชุมชนช่วยกันเป็นหูเป็นตาติดตามสอดส่องโดยการเยี่ยมบ้านครอบครัวกลุ่มเสี่ยงที่มีการใช้ความรุนแรงในครอบครัวเป็นประจำ และได้มีการทำกิจกรรมร่วมกันของครอบครัวภายในชุมชน เช่น กิจกรรมการทำบุญทอดผ้าป่า กิจกรรมงานประเพณีสงกรานต์ กิจกรรมวันขึ้นปีใหม่ เป็นต้น โดยการเข้าร่วมกิจกรรมของครอบครัวภายในชุมชนนี้จะก่อให้เกิดความสัมพันธ์ที่ดีต่อกันภายในครอบครัวซึ่งจะมีส่วนช่วยป้องกันการกระทำความรุนแรงในครอบครัวซ้ำได้ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดทฤษฎีความผูกพันทางสังคม (Social bonding theory) โดย ทราวิส เฮอร์ชิ (Travis Hirschi) เชื่อว่าบุคคลที่มีความผูกพันทางสังคมมากก็บ่งชี้หรือกลุ่มในสังคม ซึ่งได้แก่ ครอบครัว โรงเรียน และเพื่อนฝูง มักจะมีแนวโน้มที่จะไม่ประกอบอาชญากรรม ซึ่งความผูกพันทางสังคม (Social bond) นั้นแบ่งออกเป็น 4 ประเภท คือ 1) ความผูกพัน (Attachment) คือ การที่บุคคลมีความผูกพัน หรือรักใคร่กับบุคคลอื่น หรือมีความสนใจกับความรู้สึนึกคิดของบุคคลอื่น 2) ข้อผูกมัด (Commitment) คือ การที่บุคคลถูกผูกมัดกับการดำเนินชีวิตตามทำนองคลองธรรม 3) การเข้าร่วม (Involvement) คือ การที่บุคคลได้เข้าร่วมกิจกรรมต่างๆ ของสังคม ซึ่งจะทำให้ถูกจำกัดเวลาที่จะไปประกอบอาชญากรรม และ 4) ความเชื่อ (Belief) คือ ระดับของความเชื่อถือที่บุคคลมีต่อค่านิยมและบรรทัดฐานของสังคม ซึ่งหากบุคคลมีระดับความเชื่อต่อค่านิยมและบรรทัดฐานในสังคมสูงก็มีแนวโน้มที่จะไม่กระทำความผิดกฎระเบียบของสังคม

2. การนำแนวทางปฏิบัติที่ดี (Best practice) ในการป้องกันและแก้ไข ปัญหาความรุนแรงในครอบครัวไปใช้ในพื้นที่ชุมชน จากการศึกษาโดยการนำ แนวทางปฏิบัติที่ดี (Best Practice) ในการป้องกันและแก้ไข ปัญหาความรุนแรง ที่เกิดขึ้นภายในครอบครัว ได้แก่ การใช้มิติด้านการสร้างคน มิติด้านการสร้าง พื้นที่ มิติด้านกลไกสหวิชาชีพ และมิติด้านยุติธรรมชุมชนและกระบวนการ ยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ในการระงับข้อพิพาท ไปประยุกต์ใช้ในการทำกิจกรรม การสร้างกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชนในการป้องกันและแก้ไข ปัญหา ความรุนแรงในครอบครัว ในพื้นที่ชุมชนตำบลบางปรอก เทศบาลเมืองปทุมธานี จังหวัดปทุมธานี และชุมชนถนนหักพัฒนา เทศบาลเมืองนางรอง จังหวัดบุรีรัมย์ พบว่าแนวทางการสร้างการมีส่วนร่วมของชุมชนในการป้องกันและแก้ไข ปัญหา ความรุนแรงในครอบครัวสามารถดำเนินการดังนี้

2.1 การใช้ “มิติด้านการสร้างคน” และ “มิติด้านการสร้างพื้นที่” สามารถกำหนดแนวทางการสร้างการมีส่วนร่วมของชุมชนในการป้องกันและ แก้ไขปัญหาความรุนแรงในครอบครัว ได้แก่ การสร้างความตระหนักรู้และ สนับสนุนด้านองค์ความรู้ให้กับชุมชนในด้านการมีส่วนร่วมในการป้องกันและ แก้ไขปัญหาความรุนแรงในครอบครัว การพัฒนาทักษะความรู้ความสามารถ ให้กับแกนนำชุมชนและอาสาสมัครในชุมชน การจัดกิจกรรมในชุมชนเพื่อ เสริมสร้างความสัมพันธ์ที่ดีในครอบครัว การสร้างรูปแบบและกระบวนการ ป้องกันและแก้ไขความรุนแรงในครอบครัวในชุมชนอย่างเป็นรูปธรรม โดย การจัดทำคู่มือและ/หรือแผนปฏิบัติงานในการป้องกันและแก้ไขความรุนแรงใน ครอบครัวในชุมชน และการจัดตั้งศูนย์ปฏิบัติการเพื่อป้องกันการกระทำความ รุนแรงในครอบครัวในชุมชน การดำเนินการดังกล่าวสอดคล้องกับการศึกษาของ วิษุตา มาตัญญู (2556) เรื่อง การพัฒนากลไกในระดับชุมชนเพื่อป้องกันและ แก้ไขปัญหาการกระทำความรุนแรงต่อเด็กและสตรีในพื้นที่ชายแดนภาคเหนือ ของประเทศไทย พบว่า การพัฒนากลไกในระดับชุมชนเพื่อป้องกันและแก้ไข ปัญหาการกระทำความรุนแรงต่อเด็กและสตรีจะต้องมีการให้ความรู้ด้าน กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับเด็กและสตรี และการจัดทำสื่อเผยแพร่ให้ความรู้

เพื่อธรรมาภิบาลความรุนแรง และการบูรณาการงานด้านการยุติการกระทำ ความรุนแรงต่อเด็กและสตรีเพื่อให้เกิดเป็นส่วนหนึ่งของวัฒนธรรมในชุมชน ด้วยเหตุนี้ การที่จะพัฒนากระบวนการทำงานของชุมชนในการป้องกันและแก้ไขปัญหา ความรุนแรงในครอบครัวจะต้องมีการเสริมสร้างองค์ความรู้ และการธรรมาภิบาลแก่บุคคลในการตระหนักต่อปัญหา การให้ครอบครัวเข้ามามีส่วนร่วมในการทำ กิจกรรมเพื่อเสริมสร้างความสัมพันธ์ร่วมกันในชุมชน รวมทั้งการจัดตั้งศูนย์ให้ความช่วยเหลือผู้ถูกกระทำ ความรุนแรงโดยการสนับสนุนของหน่วยงานภาครัฐ และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเพื่อให้เกิดเป็นวัฒนธรรมของชุมชนในการร่วมกันป้องกัน ช่วยเหลือและแก้ไขปัญหา

2.2 การใช้ “มิติด้านกลไกสหวิชาชีพ” และ “มิติด้านยุติธรรมชุมชนและกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ในการระงับข้อพิพาท” สามารถกำหนดแนวทางการสร้างการมีส่วนร่วมของชุมชนในการป้องกันและแก้ไขปัญหาความรุนแรงในครอบครัว ได้แก่ การส่งเสริมการมีส่วนร่วมของคนในชุมชนในการป้องกันและแก้ไขปัญหาความรุนแรงในครอบครัว โดยการจัดทำนโยบาย ยุทธศาสตร์ และแผนปฏิบัติงานของคณะกรรมการชุมชนควบคู่กับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น, การบูรณาการระบบเครือข่ายในการป้องกันและแก้ไขปัญหาความรุนแรงในครอบครัวในชุมชน และการได้รับการสนับสนุนจากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการดำเนินงานป้องกันและแก้ไขปัญหาความรุนแรงในครอบครัวของแกนนำและอาสาสมัครในชุมชนอย่างต่อเนื่องและยั่งยืน ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ (Restorative justice) ซึ่งเห็นว่า เมื่อมีอาชญากรรมเกิดขึ้นที่ใดจะก่อให้เกิดความเสียหายต่อผู้เสียหายและสมาชิกในสังคมพร้อมๆ กัน ดังนั้น วิธีการที่ดีที่สุดในการเยียวยาความเสียหายที่เกิดขึ้นจากอาชญากรรม คือ การเปิดโอกาสให้คู่กรณีทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องเข้ามามีส่วนร่วมในการแก้ไขความเสียหายที่เกิดขึ้นร่วมกัน ได้แก่ ผู้กระทำความผิด ผู้เสียหาย และสมาชิกในสังคม โดยมีรัฐ องค์กรของรัฐ รวมทั้งสหวิชาชีพช่วยเหลือให้การสนับสนุน และสอดคล้องกับผลการศึกษาของ ยศศักดิ์ โกไศยกานนท์ (2557) เรื่อง การมีส่วนร่วมของชุมชนใน

กระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ทางอาญาของไทย พบว่าการปรับใช้กระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชนในทางปฏิบัติจะต้องให้ความสำคัญกับองค์ประกอบพื้นฐานที่สำคัญ ได้แก่ การให้ความสำคัญกับการแก้ปัญหา การกระจายอำนาจและความรับผิดชอบ กระบวนการมีส่วนร่วม และคุณภาพชีวิตของชุมชน โดยการทำให้ปัญหาความรุนแรงในครอบครัวในชุมชนลดลงได้ จะต้องอาศัยความร่วมมือกันของสหวิชาชีพในการร่วมกันแก้ไขปัญหา

บทสรุปจากการศึกษา

1. การดำเนินการป้องกันและแก้ไขปัญหาความรุนแรงในครอบครัวในพื้นที่ชุมชนนาร่อง

จากการศึกษาพบว่า พื้นที่ชุมชนตำบลบางปรอก เทศบาลเมืองปทุมธานี จังหวัดปทุมธานี และพื้นที่ชุมชนถนนหักพัฒนา เทศบาลเมืองนางรอง จังหวัดบุรีรัมย์ มีจุดเด่นในการดำเนินการป้องกันและแก้ไขปัญหาความรุนแรงในครอบครัวในชุมชนแตกต่างกัน โดยในพื้นที่ชุมชนตำบลบางปรอก มีจุดเด่นในด้านการบูรณาการทำงานและประสานงานเครือข่ายในพื้นที่ มีการรวมกลุ่มอาสาสมัครที่มีบทบาทชัดเจนเป็นรูปธรรม ซึ่งเป็นกลไกทางสังคมที่สำคัญที่ช่วยขับเคลื่อนการดำเนินงานแก้ไขปัญหาความรุนแรงในครอบครัว ส่วนพื้นที่ชุมชนในเทศบาลเมืองนางรอง มีจุดเด่นในด้านการดูแลโดยใช้ความเป็นเพื่อนบ้าน (Neighborhood care) โดยคณะกรรมการชุมชนได้มีการจัดทำแผนที่เดินดินเพื่อใช้ในการติดตาม เฝ้าระวัง ป้องกัน และแก้ปัญหาด้านต่างๆ ซึ่งรวมทั้งปัญหาความรุนแรงในครอบครัวให้กับคนในชุมชน และมีการใช้บทบาทของแกนนำชุมชนที่คนในชุมชนยอมรับนับถือ วัด และศาสนา เป็นศูนย์กลางในการให้ความช่วยเหลือ ถ่ายทอด และเชื่อมโยงองค์ความรู้ต่างๆ ให้กับชุมชน

2. การนำแนวทางปฏิบัติที่ดี (Best practice) ในการป้องกันและแก้ไขปัญหาความรุนแรงในครอบครัวไปใช้ในพื้นที่ชุมชนนาร่อง

โดยจากผลการศึกษาได้มีการจัดตั้งศูนย์ปฏิบัติการเพื่อป้องกันการกระทำ ความรุนแรงในครอบครัวระดับตำบล (ศปก.ต.) โดยมีองค์กรปกครอง

ส่วนท้องถิ่น ซึ่งได้แก่ เทศบาลเมืองปทุมธานี และเทศบาลเมืองนางรองให้ การสนับสนุนร่วมกับการบูรณาการทำงานกับหน่วยงานเครือข่ายในพื้นที่ โดยได้ ดำเนินการตามแนวคิดการป้องกันอาชญากรรมผ่านการพัฒนาสังคม และ แนวคิดการป้องกันอาชญากรรมโดยใช้ชุมชนหรือท้องถิ่นเป็นฐาน ควบคู่กับ แนวคิดการดูแลโดยใช้ความเป็นเพื่อนบ้าน โดยการเพิ่มความปลอดภัยและ สวัสดิภาพของบ้านเรือนให้กับผู้พักอาศัยในชุมชนในรูปแบบของการจัดตั้ง คณะทำงานเฝ้าระวังการใช้ความรุนแรงหรือการป้องกันการกระทำผิดซ้ำ นอกจากนี้แล้วยังได้มีจัดทำคู่มือแนวทางการดำเนินการป้องกันและแก้ไขปัญหา ความรุนแรงในครอบครัวภายในชุมชน เพื่อเป็นแนวทางการดำเนินงานให้กับ คณะกรรมการชุมชน แกนนำ และอาสาสมัครในชุมชนให้สามารถดำเนินการได้ อย่างถูกต้องและรวดเร็วมากยิ่งขึ้น

ข้อเสนอแนะจากการศึกษา

การศึกษาวิจัยมีข้อเสนอแนะดังนี้

1. ข้อเสนอแนะต่อชุมชน

1.1 คณะกรรมการชุมชน แกนนำชุมชน อาสาสมัครในชุมชน ควรจัดให้มีเสียงตามสาย หรือเวทีชุมชนในการพูดคุยปรึกษาหารือเกี่ยวกับ ปัญหาการทำความรุนแรงในครอบครัวเป็นประจำและต่อเนื่อง เพื่อให้เกิด กระบวนการสร้างการมีส่วนร่วมของชุมชนในการป้องกันและแก้ไขปัญหา โดย ครอบคลุมทั้งในด้านการร่วมกันคิดริเริ่ม การร่วมตัดสินใจและวางแผน การร่วม ลงมือปฏิบัติ การร่วมติดตามประเมินผล และการร่วมรับผลประโยชน์

1.2 ควรมีกฎข้อบังคับในระดับชุมชนเพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหา ความรุนแรงในครอบครัว ในรูปแบบของการจัดทำธรรมนูญยุติความรุนแรงใน ครอบครัว เพื่อให้เกิดกระบวนการป้องกันและแก้ไขปัญหาได้อย่างรวดเร็ว โดยมี บทบัญญัติในเรื่อง การลงโทษ การแก้ไขฟื้นฟู และการปรับเปลี่ยนพฤติกรรม ของผู้กระทำความรุนแรงในระดับชุมชน

2. ข้อเสนอแนะต่อองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

2.1 ควรมีการออกเทศบัญญัติการป้องกันและแก้ไขปัญหามลพิษในครอบครัว โดยมีการบูรณาการระบบเครือข่ายการทำงานร่วมกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในชุมชน และจัดทำแผนพัฒนาในพื้นที่ชุมชน เพื่อให้เกิดการดำเนินการอย่างต่อเนื่องและยั่งยืน

2.2 ควรมีการจัดตั้งศูนย์ปฏิบัติการเพื่อป้องกันการกระทำมลพิษในครอบครัวระดับตำบล (ศปท.) ในทุกตำบล รวมถึงควรมีการสนับสนุนในด้านองค์ความรู้ งบประมาณ วัสดุอุปกรณ์ และบุคลากร ให้กับชุมชนในการจัดกิจกรรมหรือโครงการป้องกันและแก้ไขปัญหามลพิษในครอบครัวอย่างต่อเนื่อง เพื่อเป็นการกระตุ้นให้คนในชุมชนตระหนักถึงปัญหาและร่วมกันในการป้องกันและแก้ไขปัญหามลพิษ

3. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายและกฎหมาย

3.1 รัฐควรกำหนดแผนแม่บทหรือยุทธศาสตร์ชาติ โดยมีการจัดทำนโยบายและแนวทางการพัฒนาการมีส่วนร่วมของชุมชนในการป้องกันและแก้ไขปัญหามลพิษในครอบครัว โดยมีหน่วยงานภาครัฐให้การส่งเสริมสนับสนุนในรูปแบบของการจัดกิจกรรมหรือโครงการต่างๆ ในชุมชน ที่มีลักษณะของการป้องกัน ควบคุม การจัดระเบียบชุมชน รวมถึงการยุติความขัดแย้งด้วยวิธีการไกล่เกลี่ยประนอมข้อพิพาท และการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของผู้กระทำความรุนแรง เพื่อการกลับคืนสู่ครอบครัวและชุมชน

3.2 รัฐควรกำหนดนโยบายและแนวทางการพัฒนาการบริหารจัดการ โดยให้ความสำคัญกับการใช้กระบวนการยุติธรรมชุมชนและกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ในการระงับข้อพิพาทด้านความรุนแรงในครอบครัว มุ่งเน้นให้คนในชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในทุกระดับและทุกขั้นตอน เพื่อลดการพึ่งพิงกระบวนการยุติธรรมกระแสหลัก

3.3 รัฐควรแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ.2550 โดยกำหนดให้คนในชุมชนสามารถรวมตัวกันยื่นขอจัดตั้งศูนย์ป้องกันและแก้ไขปัญหามลพิษในครอบครัวในชุมชน

และได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานภาครัฐทางด้านงบประมาณ องค์ความรู้ และทรัพยากรต่างๆ เพื่อการส่งเสริม พัฒนา และคุ้มครองสวัสดิภาพให้กับ ครอบครัวภายในชุมชนร่วมกับภาครัฐ

เอกสารอ้างอิง

- กรมกิจการสตรีและสถาบันครอบครัว. (2561). รายงานตามมาตรา 17 แห่งพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ. 2550 ประจำปี 2561. สืบค้นจาก <https://www.ryt9.com/s/cabt/3108565>,
- กรมสุขภาพจิต. (2563). ห่วงปัญหาความรุนแรงในครอบครัว. สืบค้นจาก <https://www.dmh.go.th/news-dmh/view.asp?id=30544>
- โกวิทย์ พวงงาม. (2562). การจัดการตนเองของชุมชนและท้องถิ่น (พิมพ์ครั้งที่ 2). นนทบุรี: ธรรมสาร.
- กองยุทธศาสตร์และแผนงาน, สำนักงานปลัดกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์. (2561). ยุทธศาสตร์กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ พ.ศ.2560-2564 (ฉบับปรับปรุงมีนาคม 2561). สืบค้นจาก <http://tpso8.m-society.go.th/index.php/th/tpso-news/2017-05-16-15-16-07/193-2560-2564-2561>
- ชัยวัฒน์ หน่อรัตน์. (2546). เศรษฐกิจและสวัสดิการชุมชน การบริหารที่ใช้ชุมชนเป็นฐาน. กรุงเทพฯ: พิมพ์ดี.
- ไชยชนะ สุทธรชัย. (2535). ปัจจัยการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชน: ศึกษาเฉพาะกรณีอำเภอพานทอง จังหวัดชลบุรี. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- นฤกร คาประสิทธิ์. (2557). การมีส่วนร่วมของประชาชนในการป้องกันอาชญากรรม: กรณีศึกษาตำบลเขาคันทรง อำเภอศรีราชาจังหวัดชลบุรี, รายงานการค้นคว้าอิสระรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยรังสิต.

- นิธมน รัตนะรัต และคนอื่นๆ. (2562). รายงานการวิจัยเรื่อง แนวทางปฏิบัติที่ดีในการป้องกันและแก้ไขปัญหามลพิษทางอากาศในครอบครัว, กรุงเทพฯ: สำนักงานการวิจัยแห่งชาติ ร่วมกับ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- พชรวรรณ ขำตุ้ม. (2563). กระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ในกฎหมายวิธีพิจารณาความอาชญากรรมและเยาวชน. *วารสารนิติ รัฐกิจ และสังคมศาสตร์*, 1(1), 29-44. สืบค้นจาก <https://so06.tci-thaijo.org/index.php/lawcrru/article/view/173705>
- ยงยุทธ แสนประสิทธิ์. (2554). รูปแบบการป้องกันปัญหามลพิษทางอากาศในครอบครัว โดยกระบวนการมีส่วนร่วมของครอบครัวและชุมชน: กรณีศึกษาชุมชนแห่งหนึ่งในจังหวัดปทุมธานี. วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตรดุษฎีบัณฑิต, มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- ยศศักดิ์ โกศัยกานนท์. (2557). การมีส่วนร่วมของชุมชนในกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ทางอาญาของไทย, กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยเกษมบัณฑิต.
- วิชุดา มาตัญญู. (2556). การพัฒนากลไกในระดับชุมชนเพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหามลพิษทางอากาศในครอบครัวของเด็กและสตรีในพื้นที่ชายแดนภาคเหนือของประเทศไทย, เชียงใหม่: สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ.
- ศศิพัฒน์ ยอดเพชร. (2544). สถาบันครอบครัว: มุมมองของนักสวัสดิการสังคม. กรุงเทพฯ: เจพรีนซ์.
- ศศิพัฒน์ ยอดเพชร. (2560). บริการท้องถิ่นเพื่อการเปลี่ยนแปลงที่ดีสำหรับผู้สูงอายุ. กรุงเทพฯ: สถาบันพระปกเกล้า.
- สำนักงานกองทุนสนับสนุนการส่งเสริมสุขภาพ. (2561). พบผลสำรวจ 'ความรุนแรงในครอบครัว' 34.6%. สืบค้นจาก <https://www.thaihealth.or.th/Content/40742->
- Katherine, S. W. (2004). *Textbook on Criminology*. (5th ed). Newyork: Oxford University Press.

Shepard, M. (2008). *Mobilizing communities to prevent domestic violence*. Harrisburg, PA: VAWnet, a project of the National Resource Center on Domestic Violence/Pennsylvania Coalition Against Domestic Violence. Retrieved February 25, 2021. from <https://vawnet.org/material/mobilizing-communities-prevent-domestic-violence>,

Thitiphon Yothaphan. (2563). ปัญหาความรุนแรงในครอบครัว แก้ไขได้ถ้าทุกฝ่ายร่วมมือกัน. สืบค้นจาก <https://www.thaihealth.or.th/Content/53055-ปัญหาความรุนแรงในครอบครัว%20แก้ไขได้ถ้าทุกฝ่ายร่วมมือกัน.html>

United Nations Office on Drugs and Crime: UNODC. (2010), *Handbook on the crime prevention guidelines Making them work*. New York: United Nations Publication.